

Salla Hänninen

SUKUPOLVENVAIHDOS JA VEROTUS OSAKEYHTIÖSSÄ

Case: Yritys X Oy

SUKUPOLVENVAIHDOS JA VEROTUS OSAKEYHTIÖSSÄ

Case: Yritys X Oy

Salla Hänninen
Opinnäytetyö
Kevät 2013
Liiketalouden koulutusohjelma
Oulun seudun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun seudun ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma

Tekijä: Salla Hänninen

Opinnäytetyön nimi: Sukupolvenvaihdos ja verotus osakeyhtiössä – case: Yritys X Oy

Työn ohjaaja: Juhani Kurula

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Kevät 2013

Sivumäärä: 52 + 5 liitesivua

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää paras tapa toteuttaa sukupolvenvaihdos case-yrityksessä. Opinnäytetyössä tutkittiin yksityisen osakeyhtiön sukupolvenvaihdoksen toteutustapoja ja niiden veroseuraamuksia luopujan ja jatkajan näkökulmasta. Tutkimus painottui verotukseen liittyviin kysymyksiin.

Työn teoriaosassa käytiin läpi verotuksessa sovellettavat lait ja säädökset. Yrityksen käyvän arvon määrittäminen verotuksen näkökulmasta muodosti tärkeän osa-alueen. Veroseuraamuslaskelmat tehtiin case-yrityksen tilinpäätöstietojen pohjalta. Tutkimusmenetelmänä käytettiin kvalitatiivista eli laadullista menetelmää.

Sukupolvenvaihdoksen toteuttamiseen ei ole yhtä oikeaa ratkaisua, vaan se on aina selvitettävä tapauskohtaisesti. Opinnäytetyön lopputuloksena voitiin todeta, että sukupolvenvaihdos osakekauppana, jossa vastike on enemmän kuin puolet osakkeiden käyvästä arvosta, on paras tapa toteuttaa sukupolvenvaihdos case-yrityksessä.

Asiasanat: sukupolvenvaihdos, osakeyhtiö, verotus, veronhuojennukset, verolainsäädäntö

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Business Economics

Author: Salla Hänninen

Title of thesis: Generational Change and Taxation in a Limited company – Case: Company X Oy

Supervisor: Juhani Kurula

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2013

Number of pages: 52 + 5 (appendices)

The purpose of the thesis was to find out the best way to transfer a business to the next generation in a case company. The aim of the thesis was to explore the different ways of implementing generational change in a private limited company and the tax consequences from both the retiring entrepreneur's and the successor's point of view. The study focused on the tax-related questions.

In the theoretical section of the study, the tax legislation was examined to the extent necessary. Defining the current value of a company from the viewpoint of taxation formed an important framework in the study. The tax consequences based on the case company's future financial statements were calculated and concluded. A qualitative method was used in the research.

There is no single solution to implement the change of the generation, every case is unique. As the outcome of this thesis, it can be concluded that it would be the best way for the case company to realize the change as a sale of shares when the purchase price is at least half of the fair market value.

Keywords: change of generation, limited company, taxation, tax relief, tax legislation

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	7
1.1 Tutkimuksen tavoite, ongelmat ja aiheen rajaus	7
1.2 Tutkimusmenetelmä	8
1.3 Keskeisimmät käsitteet	8
2 SUKUPOLVENVAIHDOKSEN SUUNNITTELU	9
2.1 Eri näkökulmien tarkastelu	9
2.2 Toteutustavat	10
2.2.1 Osakekauppa	10
2.2.2 Substanssikauppa	11
2.2.3 Lahjanluonteinen kauppa	12
2.2.4 Lahja, ennakkoperintö ja suosiolahja	12
2.3 Kaupan sisällön selvittäminen – due diligence	13
3 SUKUPOLVENVAIHDOKSEN VEROSUUNNITTELU	15
3.1 Vastikkeellisen luovutuksen verotus	16
3.1.1 Osakekaupan verotus	16
3.1.2 Substanssikaupan verotus	18
3.1.3 Lahjanluonteisen kaupan verotus	19
3.2 Vastikkeettoman luovutuksen verotus	21
3.3 Sukupolvenvaihdoshuojennukset	23
3.3.1 Tuloverolain sukupolvenvaihdoshuojennus	23
3.3.2 Perintö- ja lahjaverotuksen sukupolvenvaihdoshuojennus	25
3.4 Tuotto-oikeuden pidättäminen	26
3.5 Verokohtelun ennakoiminen	27
3.5.1 Tuloverotuksen ennakkoratkaisu	28
3.5.2 Keskusverolautakunnan ennakkoratkaisu	29
3.5.3 Perintö- ja lahjaverolain ennakkoratkaisu	29
4 YRITYKSEN ARVON MÄÄRITTÄMINEN VEROTUKSESSA	31
4.1 Yrityksen käypä arvo substanssi- ja tuottoarvon perusteella	31
4.1.1 Substanssiarvon määrittäminen	32
4.1.2 Tuottoarvon määrittäminen	34

4.2 Osakkeen käypä arvo	35
4.3 Tuotto-oikeuden arvon määrittäminen	35
4.4 Sukupolvenvaihdosarvon ja osakkeen vertailuarvon määrittäminen	36
5 SUKUPOLVENVAIHDOS CASE-YRITYKSESSÄ	38
5.1 Käyvän arvon määrittäminen	38
5.2 Luovutustapojen veroseuraamukset	39
5.2.1 Osakekauppa käypään hintaan	39
5.2.2 Substanssikauppa	41
5.2.3 Lahjanluonteinen osakekauppa	41
5.2.4 Lahja ja ennakkoperintö	43
5.2.5 Tuotto-oikeuden pidättäminen	45
5.3 Yhteenveto	47
6 POHDINTA	48
LÄHTEET	50
LIITTEET	53

1 JOHDANTO

Reilu kolmannes perheyrittäjistä aikoo toteuttaa sukupolvenvaihdoksen seuraavan viiden vuoden aikana. Tämä tarkoittaa sitä, että sukupolvenvaihdos on ajankohtainen lähes 17 000 perheyrittäjässä. (Elinkeinoelämän keskusliitto EK & Perheyrittäjien liitto 2012, 4.)

Sukupolvenvaihdos aikomukset ovat entisestään lisääntyneet viimeisen vuoden aikana. Perheyrittäjien barometrissä pohditaan vaikean suhdannetilanteen merkitystä yhteisöllisyyden lisääntymiseen. Epävarmassa ja vaikeasti ennustettavassa toimintaympäristössä tarvitaan kaikkien perheenjäsenten panosta. (Elinkeinoelämän keskusliitto EK & Perheyrittäjien liitto 2012, 3.)

Onnistunut sukupolvenvaihdos on tärkeää yrityksen liiketoiminnan jatkuvuuden ja työpaikkojen säilymisen kannalta. Edellytyksenä on tunnistaa yrityksen toimintaa uhkaavat tekijät ja varautua niihin ennalta. Sukupolvenvaihdosta vaikeuttavat tai estävät eniten verotukseen liittyvät asiat ja rahoituksen järjestäminen. Erityisesti perintö- ja lahjaverotuksen koki noin 69 prosenttia vaikeuttavana tai esteenä vaihdokselle. (Kess 2011, 1; Elinkeinoelämän keskusliitto EK & Perheyrittäjien liitto 2012, 5.)

Opinnäytetyö toteutetaan case-yritykselle, joka on toiminut rakennusalalla jo yli kymmenen vuotta. Case-yrityksen yrittäjä on suunnitellut eläkkeelle jäämistä ja alkanut miettiä yritystoiminnan jatkumista eläkkeelle siirtymisen jälkeen. Todennäköisen yritystoiminnan jatkajan valinta oli helppo sen löytyessä perheen sisästä. Yritystoiminnan jatkajaksi valittu on yrittäjän poika, joka on työskennellyt yrityksessä jo reilut viisi vuotta. Case-yritys tulee hyödyntämään opinnäytetyötä toteuttamassaan sukupolvenvaihdoksessa, joka mahdollisesti toteutetaan kolmen vuoden kuluessa.

1.1 Tutkimuksen tavoite, ongelmat ja aiheen rajaus

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää sukupolvenvaihdoksen toteuttamismahdollisuudet yksityisessä osakeyhtiössä sekä niiden veroseuraamukset. Opinnäytetyössä huomioidaan luopujan ja jatkajan näkökulma. Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää luopujan ja jatkajan kannalta paras tapa toteuttaa sukupolvenvaihdos case-yrityksessä.

Opinnäytetyön tutkimusongelmat ovat:

1. Mitä eri sukupolvenvaihdoksen toteuttamistapoja osakeyhtiöllä on?
2. Miten sukupolvenvaihdos voidaan toteuttaa mahdollisimman pienin veroseuraamuksin?
3. Mikä on luopujan ja jatkajan kannalta paras tapa toteuttaa sukupolvenvaihdos?

Opinnäytetyö rajataan käsittelemään vain yksityisen osakeyhtiön sukupolvenvaihdosta perheen sisällä luopujan elinaikana. Opinnäytetyössä ei oteta kantaa rahoituksen järjestämiseen. Opinnäytetyön ulkopuolelle rajataan yritysjärjestelyt.

1.2 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyössä käytetään kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Aineistona käytetään case-yrityksen tilinpäätöstietoja. Työn teoriaosuus perustuu alan kirjallisuuteen, verohallinnon ohjeisiin ja lainsäädäntöön.

1.3 Keskeisimmät käsitteet

Käypä arvo

Käyvällä arvolla tarkoitetaan omaisuuden todennäköistä myyntihintaa (Verohallinto 2013a, hakupäivä 10.4.2013).

Luovutus

Luovutuksella tarkoitetaan omaisuuden siirtämistä toisen omistukseen. Esimerkiksi kauppa, vaihto, apportti tai lahja on luovutus. (Verohallinto 2013a, hakupäivä 10.4.2013.)

Sukupolvenvaihdos

Sukupolvenvaihdoksella tarkoitetaan yrityksen siirtymistä omistajaluopujalta yritystoimintaa jatkavalle, joka on usein luopujan lapsi tai muu lähisukulainen. Sukupolvenvaihdoksen keskeisin tavoite on siirtää liiketoiminta jatkavalle yrittäjälle. (Immonen & Lindgren 2009, 1; Juusela & Tuominen 2010, 13.)

2 SUKUPOLVENVAIHDOKSEN SUUNNITTELU

Sukupolvenvaihdos on monivaiheinen, pitkäjänteisyyttä ja suunnitelmallisuutta vaativa prosessi. Sukupolvenvaihdos prosessina kattaa jatkajan ja yrityksen valmistautumisen toiminnan jatkamiseen. Omistajanvaihdosta on voitava oikeudellisesti hallita niin, että yrityksen toimintaa voidaan asianmukaisesti jatkaa ja kehittää. (Immonen & Lindgren 2009, 2–3.)

Avaintekijät onnistuneeseen sukupolvenvaihdokseen ovat pitkä suunnittelu-aika ja oikea hinnoittelu. Sukupolvenvaihdoksen suunnittelu aloitetaan jo kauan ennen yritysvarallisuuden ja omistajuuden luovutusta. Suunnittelu tulisi aloittaa jopa 3 – 5 vuotta ennen kuin varsinaiset ratkaisut sukupolvenvaihdoksesta tehdään. (Immonen & Lindgren 2009, 4–5.)

Sukupolvenvaihdoksen suunnittelun yhtenä keskeisenä tavoitteena on järjestelyn kustannusten minimoiminen. Kustannuksia sukupolvenvaihdoksesta voi aiheutua luopujalle, jatkajalle ja yritykselle. Kustannukset voivat syntyä järjestelyn suunnittelusta, toteutuksesta, verotuksesta ja rahoituksesta. (Juusela & Tuominen 2010, 14.)

Yrityksen omistussuhteiden muuttuessa on huolehdittava erilaisten velkojen, veloitteiden ja vakuuksien järjestämisestä. Yrityksellä voi olla verovelkoja ja usein erilaisia rahavelkoja, kuten pankkilainoja tai toimitusluottoja tavarantoimittajille. Yrityksellä voi olla muitakin vastuita, kuten takuu- tai korvausvastuita. Usein ongelmia syntyy siitä, että asianosaiset eivät voi tehdä sellaisia sopimuksia, jotka sitovat kolmansia osapuolia. (Immonen & Lindgren 2009, 6.)

2.1 Eri näkökulmien tarkastelu

Tavoitetta sukupolvenvaihdokselle voidaan tarkastella useasta eri näkökulmasta. Sukupolvenvaihdoksissa luopujan, jatkajan, kohdeyrityksen ja yhteiskunnan intressit ovat monessa suhteessa yhtenevät. (Juusela & Tuominen 2010, 13.)

Sukupolvenvaihdos voi merkitä siirrettävälle yritykselle huomattavia muutoksia uuden yrittäjän näkemysten ja tavoitteiden seurauksena. Sukupolvenvaihdosten toteuttaminen merkitsee yhteiskunnan kannalta ennen kaikkea yritystoiminnan jatkuvuutta. (Juusela & Tuominen 2010, 13–14.)

Jatkaja

Sukupolvenvaihdostilanteessa jatkaja sitoutuu yrityksen vetovastuuseen ja yritystoiminnan harjoittamiseen. Yritystoiminnan jatkumisen turvaamiseksi jatkajan on perehdyttävä yrityksen toimintaan, johtamiseen ja päätöksentekoon. Parhaiten perehtyminen tapahtuu niin, että jatkaja osallistuu yritystoimintaan jo ennen vaihdosta. Jatkajan osallistumisella yritystoimintaan ennen vaihdosta voidaan vaikuttaa sopimuskumppaneiden, kuten tavarantoimittajien, rahoittajien, alihankkijoiden ja asiakkaiden, suhteisiin. On tärkeää, että sukupolvenvaihdoksen jälkeen sopimuskumppanit voivat suhtautua luottamuksella uuteen yrityksen omistajaan. (Immonen & Lindgren 2009, 2–5; Juusela & Tuominen 2010, 13.)

Luopuja

Sukupolvenvaihdostilanteessa luopujan kannalta kysymys on usein vuosikymmeniä jatkuneesta elämäntyöstä luopumisesta korvausta vastaan tai korvauksetta. Yritystoiminnasta luopuvan henkinen koetinkivi on asennoituminen luopumiseen. Yritystoiminnasta luopuminen voidaan kokea vaikeaksi, mitä voidaan usein helpottaa sopivalla siirtymäajalla. Tällöin luopuja olisi mukana yrityksessä omistusjärjestelyn jälkeenkin. (Immonen & Lindgren 2009, 2; Juusela & Tuominen 2010, 13.)

2.2 Toteutustavat

2.2.1 Osakekauppa

Osakekaupassa yritystoiminnasta luopuva myy omistamansa osakeyhtiön osakkeet yritystoiminnan jatkajalle. Osakekauppa on oikeudelliselta luonteeltaan irtaimen omaisuuden kauppatilanne, jossa osapuolten velvoitteet toisiaan kohtaan määräytyvät irtaimen omaisuuden kauppaa koskevien säännösten mukaisesti. Osakeyhtiön osakkeet ovat vakuuskelpoisia arvopapereita, joka voi helpottaa rahoituksen järjestämistä. (Immonen & Lindgren 2009, 31; Verohallinto 2011, 1; Lakari & Engblom 2012, 41.)

Osakeyhtiö on omistajistaan erillinen oikeushenkilö, ja sen velat ja vastuut rasittavat osakeyhtiötä kaupan jälkeenkin. Osakkeenomistajat eivät vastaa henkilökohtaisesti yhtiön velvoitteista. (Osakeyhtiölaki 624/2006 2 §; Immonen & Lindgren 2009, 36.)

Osakeyhtiön osakkeenomistaja voi luovuttaa osakkeensa ilman muiden osakkeenomistajien tai yhtiön lupaa haluamalleen ostajalle haluamillaan kaupan ehdoilla. Tätä kutsutaan osakkeiden vaihdannan vapaudeksi. Oikeutta luovuttaa osakkeita on voitu rajoittaa yhtiöjärjestyksessä tai omistajien välisellä sopimuksella, jota kutsutaan osakassopimukseksi. (Osakeyhtiölaki 624/2006 4 §; Immonen & Lindgren 2009, 28.)

2.2.2 Substanssikauppa

Substanssikaupassa eli liiketoimintakaupassa yhtiö myy liiketoimintaansa kuuluvaa omaisuutta. Liiketoiminnan luovutuksena pidetään sellaisen varallisuuden luovutusta, joka muodostaa itsestä taloudellista toimintaa harjoittavan yrityksen tai sellaisen osan yrityksestä. Substanssikaupan tunnusmerkkeinä voidaan pitää käyttö- ja vaihto-omaisuuden, myyntisaatavien, asiakasrekisterien ja toimitilojen siirtymistä yritystoiminnan jatkajalle. Ostettava omaisuus on suoraan käytettävissä kauppahintavelkojen vakuudeksi, mikä voi helpottaa rahoituksen järjestämistä. (Verohallinto 2011, 26; Lakari & Engblom 2012, 41.)

Substanssikauppa on yleensä ostajan kannalta helpompi ja turvallisempi. Ostaja ostaa vain erikseen sovitut varallisuuserät. Näin ostaja voi jättää mahdolliset epävarmat tai liiketoiminnan kannalta tarpeettomat erät myyjäyhtiöön. Vastuut eivät siirry, jollei niin erikseen ole sovittu. (Lakari & Engblom 2012, 41.)

Substanssikaupassa on huomioitava, että sopimukset eivät ehtojensa vuoksi yleensä ole siirto- kelpoisia. Liiketoiminnan ostavan yhtiön tulee sopia sopimussuhteiden jatkumisesta tärkeimpien sopimuskumppanien kanssa. (Lakari & Engblom 2012, 41.)

Substanssikaupassa maksettu kauppahinta on myyntituloa myyjäyhtiölle. Kaupan jälkeen myyjä voi nostaa varat osakeyhtiöstä ja lopuksi purkaa yhtiön. Myyjän on haastavaa ennakoida, paljonko hänelle verojen jälkeen jää kaupasta varoja. Substanssikauppa edellyttää myyjän kannalta huolellista verosuunnittelua. (Lakari & Engblom 2012, 41–42.)

Substanssikauppaan kuuluvan kiinteistön luovutus on tehtävä maakaaren määräämässä muodossa (Lakari & Engblom 2012, 42).

2.2.3 Lahjanluonteinen kauppa

Osakkeiden myynti sukupolvenvaihdostilanteessa tapahtuu usein käypää arvoa alempaan hintaan. Lahjanluonteisena kauppana pidetään alihintaista luovutusta, jossa sovittu vastike on enintään kolme neljännestä luovutetun omaisuuden käyvästä hinnasta. Luovutus katsotaan lahjanluonteisessa kaupassa kaupan ja lahjan yhdistelmäksi. Lahjan osuus on käyvän hinnan ja vastikkeen erotus. (Perintö- lahjaverolaki 378/1940 18.3 §; Immonen & Lindgren 2009, 191; Verohallinto 2011, 8.)

Lahjanluonteiselta kaupalta edellytetään varallisuuden siirtymistä vapaaehtoisesti, kuten lahjassakin. Tätä kutsutaan luovuttajan lahjoittamistahdoksi. Lahjoittamistahdon olemassaoloa ei yleensä pyritä kiistämään lähisukulaisten ja samaan intressipiiriin kuuluvien kesken suoritettussa alihintaisessa sukupolvenvaihdoksessa. (Immonen & Lindgren 2009, 191–192.)

2.2.4 Lahja, ennakkoperintö ja suosiolahja

Lahjan valitseminen toteutustavaksi on luontevaa, kun yritystoiminnasta luopuva ei tarvitse tai halua jatkajalta vastiketta luovutuksesta (Lakari & Engblom 2012, 45).

Lahja on yksipuolinen oikeustoimi, jolla omaisuuden omistusoikeus siirtyy vastikkeetta toiselle. Lahjalle on ominaista, että lahja vähentää antajan varallisuutta lisäten saajan varallisuutta. Lahja edellyttää, että varallisuus siirtyy vapaaehtoisesti. (Lakari & Engblom 2012, 15.)

Lahjaan ei sovelleta kaupan vastuuperusteita, koska lahjansaaja ei maksa lahjasta vastiketta. Lahjansaaja ei siis voi vaatia vahingonkorvausta, jos lahjoituksen kohteessa on virhe. (Lakari & Engblom 2012, 15.)

Ennakkoperintö

Ennakkoperinnöksi katsotaan lahjanantajan eläessään antama tavanomaista suurempi lahja rintaperillisilleen, jos lahjanantaja ei ole määrännyt toisin. Ennakkoperinnöksi voidaan katsoa myös lahjan osuus lahjanluonteisessa kaupassa. Ennakkoperintö huomioidaan lahjanantajan perinnönjaossa ja se vähennetään lahjansaajan tai hänen sijaisperillisen perintöosuudesta. Perinnönjaossa ennakkoperinnön arvo arvostetaan lahjoitushetkeen, jollei asianhaaroista muuta johdu. En-

nakkoperinnöstä maksetaan lahjaveroa. (Perintökaari 40/1965 7:3.3 §; Verohallinto 2010a, haku-päivä 5.3.2013; Lakari & Engblom 2012, 16.)

Suosiolahja

Suosiolahjalla tarkoitetaan perittävän elinaikanaan antamaa lahjaa jälkeläisilleen, näiden jälkeläisille taikka näiden puolisoille. Sillä on ilmeisesti tarkoitettu suosia lahjansaajaa siten, että lahjananto on koitunut lakiosaan oikeutetun perillisen vahingoksi. Osakeyhtiölle lahjoitettua omaisuutta ei kuitenkaan katsota suosiolahjaksi. Suosiolahja voidaan vaatia lisättäväksi jäämistöön ja se on luettava lahjansaajan tai hänen sijaisperillisensä lakiosan vähennykseksi. Suosiolahjan arvo arvostetaan lahjoitushetken arvoon, jollei asianhaaroista muuta johdu. (Perintökaari 40/1965 7:3.3 §, 7:7 §; Lakari & Engblom 2012, 19.)

Suosiolahja voi olla myös lahjanluonteinen kauppa, jolloin suosiolahjaksi katsotaan kokonaan tai osittain myydyin omaisuuden käyvän arvon ja maksetun vastikkeen erotus (Lakari & Engblom 2012, 19).

2.3 Kaupan sisällön selvittäminen – due diligence

Sukupolvenvaihdoksena tehtävään yrityskauppaan soveltuvat samat menettelyt kuin muihinkin yrityskauppoihin. Due diligence -ennakkoselvityksessä selvitetään kaupan kohteen sisältö ja liiketoiminnan jatkamisen kannalta keskeiset seikat. Ennakkoselvitys auttaa molempia osapuolia hallitsemaan riskiään. (Immonen & Lindgren 2009, 33.)

Due diligence tarkoittaa huolellista, eri osa-alueisiin ulottuvaa yrityksen kokonaisvaltaista arviointia, jotta ostajan oikeudelliseen ja taloudelliseen turvallisuuteen vaikuttavat tekijät voidaan tunnistaa ja niihin liittyvät riskit hallita. Myyjältä ennakkoselvitys edellyttää sitoutumista oikeiden ja riittävien tietojen antamiseen. (Immonen & Lindgren 2009, 33–34.)

Ennakkoselvityksen tulee antaa osakeyhtiöstä riittävän kattava ja totuudenmukainen kuva. Tärkeitä selvityksen kohteita ovat tavallisesti laskentajärjestelmät ja taloushallinto, taseesta ilmenevät riskit, sopimusriskit, yhtiölainsäädäntö, velka- ja muut vastuut, teknologia, immateriaali-oikeudet, verotus, rahoitus, operatiivinen toiminta, valmistusprosessi, henkilöstö sekä yleinen yrityskulttuuri. (Immonen & Lindgren 2009, 34–35.)

Ennakkoselvityksen viisi osa-aluetta:

- Liiketoimintaselvitys (Business Due Diligence)
- Oikeudellinen selvitys (Legal Due Diligence)
- Taloudellinen selvitys (Financial Due Diligence)
- Verotus selvitys (Taxation Due Diligence)
- Ympäristöriskit (Environmental Due Diligence) (Immonen & Lindgren 2009, 35).

Perhepiirissä tehtävässä sukupolvenvaihdoksessa ei välttämättä koeta ennakkoselvitykselle niin suurta tarvetta kuin vieraiden kesken käydyssä kaupassa. Myös sukupolvenvaihdostilanteissa on tärkeää selvittää, mistä kaupassa on pääosin kysymys. Riittävän kattava ennakkoselvitys vähentää erimielisyyksiä, mikä taas säilyttää osapuolten yhteistyö- tai sukulaissuhteet. (Immonen & Lindgren 2009, 33–34.)

3 SUKUPOLVENVAIHDOKSEN VEROSUUNNITTELU

Sukupolvenvaihdos on jokaisessa yrityksessä aina yksilöllinen tapahtuma. Toteutustavan valinnalla voidaan merkittävästi vaikuttaa sukupolvenvaihdoksen veroseuraamuksiin. Kun yritystoiminta siirretään perheen sisällä, kokonaisverorasituksen minimoiminen voi muodostua järjestelyn tärkeimmäksi tavoitteeksi. Sukupolvenvaihdoksen verotus voi koskea tuloverotusta, perintö- ja lahjaverotusta, varainsiirtoverotusta sekä arvonlisäverotusta. Veroseuraamukset sukupolvenvaihdoksessa voivat kohdistua luopujan ja jatkajan lisäksi osakeyhtiöön itseensä. (Juusela & Tuominen 2010, 15; Verohallinto 2011, 1.)

Verolainsäädännölle ominainen nopea muuttuvuus ja säädösten tulkittavuus tuovat haasteita sukupolvenvaihdoksen verosuunnittelulle. Tämä vaikeuttaa sukupolvenvaihdoksen suunnittelua varsinkin tilanteissa, joissa toimenpiteet tulisi tehdä useassa vaiheessa. Säädösten tulkinta ei aina ole yksiselitteinen, ja esille nousseista kysymyksistä ei välttämättä ole oikeuskäytäntöä, tai oikeuskäytäntö on epäselvä. (Immonen & Lindgren 2009, 4, 18.)

Sukupolvenvaihdoksen verosuunnitteluun vaikuttaa olennaisesti, kenen verotusta pyritään keventämään normaaliin luopumistilanteeseen verrattuna. Tästä syystä tulisi huomioida verorasituksen selvittämisessä eri osapuolten taloudelliset edellytykset. Huolellisella verosuunnittelulla voidaan kaupan kohde muokata mahdollisimman tarkoituksenmukaiseksi ja sitä kautta vaikuttaa osapuolten rahoitusasemaan. (Immonen & Lindgren 2009, 6; Juusela & Tuominen 2010, 14, 72.)

Osakeyhtiön tappioiden säilyminen

Osakeyhtiön omistuksen vaihtumisella ei ole suoranaista vaikutusta itse osakeyhtiön verotukseen. Kuitenkin oikeus kertyneiden tappioiden vähentämiseen menetetään, jos osakeyhtiön osakkeista yli puolet vaihtaa omistajaa. Tavallisesti kertyneet tappiot voitaisiin vähentää kymmenen vuoden aikana niiden syntymisestä. (Verohallinto 2011, 18.)

Yhtiö voi saada erityisistä syistä poikkeusluvan tappioiden vähentämiseen, mikäli se on tarpeen yhteisön toiminnan jatkumisen kannalta. Sukupolvenvaihdosluovutus voidaan katsoa tällaiseksi erityiseksi syyksi. Oikeus tappioiden vähentämiseen voidaan myöntää silloin, kun osakkeiden tai

osuuksien saajana on luopujan lapsi tai tämän rintaperillinen, joka yksin tai yhdessä puolisonsa kanssa jatkaa elinkeinotoiminnan harjoittamista. (Verohallinto 2011, 19, 68.)

3.1 Vastikkeellisen luovutuksen verotus

Vastikkeellisessa luovutuksessa vastike on tyypillisesti rahana maksettu kauppahinta. Vastike voidaan suorittaa myös muuna omaisuutena. Vaihtona suoritettussa kaupassa vastikkeen määräksi katsotaan vastikkeena annetun omaisuuden käypä arvo. Vastikkeena voidaan pitää myös muita ostajan aktiivista suoritusvelvollisuutta edellyttäviä velvoitteita, kuten myyjän yritystoimintaan liittyvää velkaa, jonka ostaja ottaa vastatakseen. (Verohallinto 2011, 8.)

Varainsiirtoverotus

Vastikkeellisessa kaupassa ostajan on suoritettava varainsiirtoveroa arvopaperin luovutuksesta 1,6 prosenttia ja kiinteistön luovutuksesta 4 prosenttia suoritettavasta vastikkeesta eli kauppahinnasta tai muun vastikkeen arvosta. Osakeyhtiön osakkeet kuuluvat arvopaperikäsitteen piiriin. Varainsiirtoveroa suoritetaan kaksi prosenttia asunto-osakeyhtiön osakkeista tai sellaisen osakeyhtiön osakkeista, jonka toiminta käsittää pääasiassa kiinteistöjen omistamisen tai hallinnan. (Varainsiirtoverolaki 931/1996 6.1 §, 20.1 §, 20.3 §; Verohallinto 2011, 17.)

Varainsiirtoveroa ei suoriteta puhtaasti vastikkeettomasta luovutuksesta. Varainsiirtoveroa suoritetaan, jos luovutus on osittainkin vastikkeellinen. Lahjanluonteisessa kaupassa, jossa luovutus on osittain vastikkeellinen, suoritetaan varainsiirtoveroa vastikkeen osoittamasta määrästä, mutta ei lahjaksi katsottavalta osalta. (Verohallinto 2011, 17, 20.)

3.1.1 Osakekaupan verotus

Luonnollisen henkilön luovuttaessa yrityksen osakkeita tai yhtiöosuuksia sovelletaan yritystoiminnasta luopuvan verotuksessa tuloverolain luovutusvoittoverotusta koskevia säännöksiä. Ostajalle ei synny osakekaupassa välittömiä tuloveroseuraamuksia. Tuloverolaissa on säädetty omaisuuden luovutuksesta saatu voitto veronalaiseksi pääomatuloksi. Pääomatulovero on 30 prosenttia, ja yli 50 000 euron ylittävältä osalta pääomatulovero on 32 prosenttia. Omaisuuden luovutuksesta ei kanneta veroa, jos verovuonna luovutetun omaisuuden yhteenlasketut luovutushinnat ovat

enintään 1 000 euroa. (Tuloverolaki 1535/1992 45.1 §, 48.6 §; Juusela & Tuominen 2010, 26; Verohallinto 2011, 1; Verohallinto 2012a, hakupäivä 4.3.2013.)

Luovutusvoiton määrä lasketaan siten, että saadusta vastikkeesta vähennetään luovutetun omaisuuden hankintamenon verotuksessa poistamaton osa ja voiton hankkimisesta johtuneet menot tai vaihtoehtoisesti hankintameno-olettama, mikäli se on verovelvolliselle edullisempi. Luovutusvoitto lasketaan erikseen jokaisen hankintaerän osalta, jos luovutettu omaisuus on hankittu useammassa erässä. (Tuloverolaki 1535/1992 46.1 §; Verohallinto 2010b, hakupäivä 8.3.2013.)

Luovutusvoitto on sen verovuoden tuloa, jona kauppa tai vaihto on tapahtunut. Lähtökohtaisesti verovuosi määräytyy lopullisen kauppakirjan allekirjoitusajankohdan mukaan, vaikka kauppahintaa ei vielä maksettaisi. (Tuloverolaki 1535/1992 110.2 §; Verohallinto 2011, 3.)

Luovuttajalle voi syntyä luovutustappiota luovutusvoiton sijaan, jos osakkeiden luovutushinta on pienempi kuin niiden hankintameno. Luovutustappio voidaan vähentää vain luovutusvoitoista verovuonna ja viitenä sitä seuraavana vuotena. Luovutustappiota ei oteta huomioon pääomatulojen alijäämää vahvistettaessa. (Tuloverolaki 1535/1992 50.1 §; Verohallinto 2011, 5.)

Hankintameno

Luovutetun omaisuuden hankintamenoa on maksettu ostohinta tai vaihdossa saadun omaisuuden käypä arvo vaihdon tapahtuessa. Vastikkeetta saadun omaisuuden hankintamenoksi katsotaan perintö- ja lahjaverotuksessa vahvistettu verotusarvo. Hankintahinnan lisäksi hankintamenuon lisätään omaisuuden hankintaan välittömästi liittyvät kulut, kuten varainsiirtovero ja osakkaiden hankintamenuon aktivoidut asiantuntijapalkkiot. Hankintamenuon luetaan myöskin luovuttajan omistusaikana tapahtuneet hankintamenuon lisäykset, kuten yhtiöön tehdyt pääomansijoitukset. (Tuloverolaki 1535/1992 47.1 §; Juusela & Tuominen 2010, 27; Verohallinto 2010b, hakupäivä 8.3.2013.)

Aikaisemmin omistaman osakkeen tai osuuden hankintameno sekä sen perusteella merkityn osakkeen tai osuuden hankintameno lasketaan yhteen ja jaetaan uudelle ja vanhalle osakkeelle tai osuudelle hankintamenoksi. Siirtymäsäännöksen mukaan hankintamenoa ei jaeta, jos osakepääoman korotus on merkitty kaupparekisteriin ennen 1.1.2005. (Tuloverolaki 1535/1992 47.3 §; Verohallinto 2011, 2.)

Hankintameno-olettama

Luovutushinnasta voidaan hankintamenon ja voiton hankkimisesta syntyneiden menojen sijaan aina vähentää hankintameno-olettamana 20 prosenttia luovutushinnasta. Jos luovuttaja on omistanut luovutetun omaisuuden vähintään 10 vuoden ajan, hankintameno-olettamana vähennetään 40 prosenttia luovutushinnasta. Hankintameno-olettamaa käytetään, mikäli se tulee verovelvolliselle edullisemmaksi. (Tuloverolaki 1535/1992 46.1 §; Verohallinto 2010b, hakupäivä 8.3.2013.)

3.1.2 Substanssikaupan verotus

Substanssikaupassa eli liiketoimintakaupassa osakeyhtiö myy liiketoimintansa yritystoiminnan jatkajalle. Osakeyhtiölle liiketoiminnan myynti on normaali liiketapahtuma. Saatu kauppahinta lisätään tilikauden liikevaihtoon ja hankintamenot vähennetään myyntivuoden kuluina. Voitto tai tappio verotetaan siinä tulolähteessä, johon myyjäyhtiö kuului. Substanssikaupassa myyjäyhtiöllä säilyy oikeus vähentää vahvistetut tappiot verotuksessa. (Immonen & Lindgren 2009, 77–78; Juusela & Tuominen 2010, 36; Verohallinto 2011, 24.)

Substanssikaupassa kauppahinta kohdennetaan kauppaan sisältyviin omaisuuseriin, tase-eriin ja mahdolliseen liikearvoon (goodwill). Kaupan kohteena olevat erät tulee eritellä kauppakirjassa riittävän tarkasti. Hankintamenot myydystä omaisuudesta vähennetään sen mukaan, miten paljon hankintamenoa on poistamatta. Substanssikaupassa ei sovelleta hankintameno-olettamaa vaan vähennyskelpoista on ainoastaan todellinen poistamaton hankintameno. Liikearvolle ei voida verotuksessa kirjata erillistä hankintamenoa, joten se tuloutetaan suoraan. (Immonen & Lindgren 2009, 77–78.)

Ostajalle voi seurata varainsiirtoveroseuraamuksia substanssikaupasta. Varainsiirtoveroa on suoritettava kiinteistön luovutuksesta 4 prosenttia ja arvopaperin luovutuksesta 1,6 prosenttia kauppahinnasta tai muun vastikkeen arvosta. Kauppahinnan lisäksi vastikkeeksi lasketaan myyjän velat, joista ostaja ottaa vastattavakseen ja myyjälle suoritettavaksi tulevat edut, kuten syytinki tai eläke. Hallintaoikeutta ei lisätä kauppahintaan, koska se ei edellytä ostajalta aktiivista suoritusta. (Verohallinto 2011, 25–26.)

Arvonlisäverovelvollisuuden vaikutus verotukseen

Sukupolvenvaihdon toteuttaminen substanssikauppana voi aiheuttaa arvonlisäveron suoritusvelvollisuuden. Arvonlisäveroa maksetaan liiketoiminnan muodossa tapahtuvasta tavaroiden ja palveluiden myynistä. (Verohallinto 2011, 26.)

Arvonlisäveronalaisena ei pidetä liiketoiminnan tai sen osan kaupan yhteydessä luovutettujen tavaroiden ja palveluiden luovutusta, jos jatkaja tulee käyttämään luovutettuja tavaroita ja palveluita vähennykseen oikeuttavaan tarkoitukseen. Tässä tapauksessa luovuttaja ei suorita veroa eikä luovutuksensaajalla ole vähennysoikeutta. Yritystoiminnan jatkajan, jonka vähennyskelpoiseen käyttöön tavarat ja palvelut tulevat, on oltava arvonlisäverovelvollinen. Jatkajalle siirtyvät kaikki tavaroita ja palveluja koskevat luopujan arvonlisäveroon liittyvät oikeudet ja velvollisuudet. Tätä säännöstä ei sovelleta vaiheittaiseen sukupolvenvaihdokseen eikä erilliseen irtaimiston luovutukseen. (Verohallinto 2011, 26–27.)

3.1.3 Lahjanluonteisen kaupan verotus

Lahjanluonteisena pidetään kauppaa, jonka vastike on enintään kolme neljännestä luovutetun omaisuuden käyvästä arvosta. Tällöin luovutuksesta syntyy veroseuraamuksia luopujalle tuloverotuksen luovutusvoittoverotuksesta sekä ostajalle lahjaksi katsottavasta osasta perintö- ja lahjaverotuksen lahjaverotuksesta. Ostajalle voi tulla luovutuksen vastikkeelliselta osalta varainsiirtoveroseuraamuksia. (Perintö- ja lahjaverolaki 378/1940 18.3 §; Verohallinto 2011, 2, 8, 20.)

Lahjanluonteisessa kaupassa luovutus jaetaan maksetun vastikkeen ja käyvän arvon suhteessa vastikkeelliseen ja vastikkeettomaan osaan. Vastikkeeton osa luovutuksesta saadaan laskemalla luovutetun omaisuuden käyvän arvon ja suoritettujen vastikkeen erotus. Vastikkeeton osa luovutuksesta katsotaan lahjaksi ja verotetaan lahjana ostajalla. Vastikkeellinen osa luovutuksesta verotetaan luovutusvoittoverona myyjällä ja sen hankintamenoksi katsotaan siihen kohdistuva osa omaisuuden hankintamenosta. Loppu osa todellisesta hankintamenosta jätetään lahjanluonteisen kaupan verotuksessa vähentämättä. Todellisen hankintamenon sijaan lahjanluonteisessa kaupassa voidaan vaihtoehtoisesti käyttää hankintameno-olettamaa (20 prosenttia tai 40 prosenttia), mikäli se tulee verovelvolliselle edullisemmaksi. Hankintameno-olettama lasketaan luovutushinnasta. (Tuloverolaki 1535/1992 47.5 §; Verohallinto 2011, 2, 8.)

Lahjanluonteisessa kaupassa, jossa ostajan on sovittu maksavan vastikkeen sisaruksilleen (sisarususkorvaukset), katsotaan maksetun vastikkeen tulevan myyjältä ostajan sisaruksille erillisinä lahjoina. Luovutus katsotaan verotettavan vastikkeettomalta osalta lahjaverona ostajalla ja vastikkeellisilta osin lahjaverona sisaruksilla. (Verohallinto 2011, 9.)

Lahjanluonteisessa kaupassa, jossa sovittu kauppahinta on jätetty luovutuksensaajan velaksi ja luopuja myöhemmin luopuu saatavastaan vastikkeetta, katsotaan velallisen luovutuksensaajan saaneen lahjan luopujalta. Lahjana ei pidetä kauppahintavelan alikorkoisuudesta tai korottomuudesta saatua etua. Luovutusta voidaan pitää jo heti luovutushetkellä lahjana, jos pidetään todennäköisenä, ettei kauppahintaa tosiasiaassa ole tarkoitus maksaa. Tällöin huomioidaan esimerkiksi kauppakirjassa sovitut maksuehdot sekä ostajan taloudelliset mahdollisuudet suoriutua maksueristä. (Verohallinto 2011, 9.)

Vaiheittaisessa sukupolvenvaihdoksessa voidaan vastikkeeton lahja ja lahjanluonteinen kauppa tai muu luovutus katsoa yhdeksi saannoksi, jos luovutukset ovat tapahtuneet ajallisesti toisiaan lähellä (Verohallinto 2011, 9).

Luovutustappio

Ainoastaan todellinen luovutustappio voidaan hyväksyä vähennettäväksi. Alihintaisessa luovutuksessa tappion ei katsota syntyneen vakaassa tulonhankkimistarkoituksessa tehdyssä kaupassa, joten tappiota ei hyväksytä vähennettäväksi. Lahjanluonteisessa kaupassa luovutustappio on vähennyskelpoinen vain siltä osin kuin osakkeiden hankintameno ylittää osakkeiden käyvän arvon. Vähennyskelpoiseksi luovutustappioksi luettaisiin se tappion määrä, joka syntyisi myytäessä omaisuus käypään hintaan. (Verohallinto 2011, 6.)

Osakkeiden edelleen luovutus

Luovutuksensaajan luovuttaessa osakkeita edelleen hankintamenoiksi katsotaan kauppahinnan lisäksi maksettu varainsiirtovero sekä lahjaverotuksessa käytetyn arvon ja maksetun kauppahinnan erotus. Jos lahjanluonteisena kauppana toteutetun sukupolvenvaihdoksen lahjansaaja luovuttaa osakkeita edelleen ennen kuin lahjoituksesta on kulunut yksi vuosi, lasketaan hankintameno lahjoittajan hankintamenoista omaisuuden lahjaksi katsotulta osalta. (Verohallinto 2011, 6–7.)

3.2 Vastikkeettoman luovutuksen verotus

Sukupolvenvaihdoksessa vastikkeellisen kaupan sijaan yritystoiminnasta luopuva voi lahjoittaa osakkeet vastikkeetta yritystoiminnan jatkajalle. Vastikkeettomassa luovutuksessa osakkeista luopuva ei saa luovutuksesta rahanarvoista etua, jolloin tuloverolain luovutusvoittoa koskevat säännökset eivät tule lainkaan sovellettaviksi, eikä luopujalle synny veroseuraamuksia. (Verohallinto 2011, 19.)

Puhtaasti vastikkeettomasta luovutuksesta yritystoiminnan jatkaja eli lahjansaaja ei suorita varainsiirtoveroa (Verohallinto 2011, 20).

Vastikkeettomasta luovutuksesta lahjansaajan on suoritettava lahjaveroa, joka määräytyy lahjoitetun omaisuuden käyvän arvon perusteella. Lahjavero lasketaan yrityksen jatkajan veroluokan ja lahjan verotettavan määrän mukaan. Lahjan verotettavan arvon ollessa alle 4 000 euroa, lahjasta ei suoriteta lahjaveroa. Ensimmäiseen veroluokkaan kuuluvat lahjanantajan eli yrityksestä luopuvan aviopuoliso, heidän suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa oleva perillinen ja luopujan kihlakumppani. Toiseen veroluokkaan kuuluvat muut sukulaiset ja vieraat sekä osakeyhtiö. (Perintö- ja lahjaverolaki 378/1940 11 §; Verohallinto 2011, 10–11, 19.)

TAULUKKO 1. Ensimmäisen veroluokan lahjaverosteikko 1.1.2013 alkaen (Perintö- ja lahjaverolaki 378/1940 19a §)

Verotettavan osuuden arvo euroina	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla euroina	Veroprosentti ylimenevästä osasta
4 000 – 17 000	100	7
17 000 – 50 000	1 010	10
50 000 – 200 000	4 310	13
200 000 – 1 000 000	23 810	16
1 000 000 –	151 810	19

TAULUKKO 2. Toisen veroluokan lahjaveroasteikko 1.1.2013 alkaen (Perintö- ja lahjaverolaki 378/1940 19a §)

Verotettavan osuuden arvo euroina	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla euroina	Veroprosentti ylimenevästä osasta
4 000 – 17 000	100	20
17 000 – 50 000	2 700	26
50 000 – 1 000 000	11 280	32
1 000 000 –	315 280	35

Vaiheittaisessa sukupolvenvaihdoksessa voidaan vastikkeeton lahja ja lahjanluonteinen kauppa tai muu luovutus katsoa yhdeksi saannoksi, jos luovutukset ovat tapahtuneet ajallisesti toisiaan lähellä. Samalta lahjanantajalta annetut lahjat samalle lahjansaajalle lasketaan yhteen kolmen vuoden ajalta ja otetaan huomioon lahjaveroa määrättäessä. Jos kolmen vuoden aikana annettujen verotettavien lahjojen yhteen laskettu verotettava arvo on 4 000 euroa tai enemmän, kannetaan lahjaveroa. Verotettaviin lahjoihin ei lueta lahjana annettua tavanomaista koti-irtaimistoa eikä lahjoja kasvatusta, koulutusta tai elatusta varten. Yhteenlasketusta lahjaverosta vähennetään aikaisemmista lahjoista suoritettu lahjavero. Laskenta suoritetaan päivästä päivään, eli laskenta ei ole sidottu kalenteri- tai verotusvuoteen. (Perintö- ja lahjaverolaki 378/1940 19 §, 20.2 §; Verohallinto 2011, 19; Lakari & Engblom 2012, 46.)

Lahjansaajan on tehtävä lahjaveroilmoitus verotoimistoon kolmen kuukauden kuluessa lahjan vastaanottamisesta. Lahjaveroilmoitus on annettava, kun lahjan arvo on vähintään 4 000 euroa tai jos on saanut samalta lahjanantajalta kolmen vuoden aikana lahjoja, joiden yhteenlaskettu arvo on vähintään 4 000 euroa. Jos lahjansaaja myöhemmin myy lahjana saadun omaisuuden, hän voi vähentää mahdollisesta tulevasta luovutusvoitosta hankintamenona lahjaverotuksessa vahvistetun verotusarvon. (Verohallinto 2012b, hakupäivä 11.3.2013.)

Osakkeiden edelleen luovutus

Lahjansaajan luovuttaessa osakkeita edelleen ennen kuin lahjoituksesta on kulunut yksi vuosi, lasketaan hankintameno lahjoittajan hankintamenosta (Verohallinto 2011, 7).

Lahjansaajan myydessä osakkeita alle vuoden kuluessa lahjan saantohetkestä, voidaan jo toimitettua lahjaverotusta verovelvollisen vaatimuksesta oikaista vähentämällä lahjan arvosta luovutusvoitosta määrättävä tulovero. Tuloveroa ei voida vähentää enempää kuin se määrä, joka olisi ollut suoritettava, jos kauppahinta olisi ollut yhtä suuri kuin omaisuudelle lahjaverotuksessa vahvistettu käypä arvo. Jos lahjaveroa on huojennettu ja/tai veron maksuaikaa pidennetty, saattaa osakkeiden myynti johtaa huojennuksen tai maksuaikaedun menetykseen. (Verohallinto 2011, 10.)

3.3 Sukupolvenvaihdoshuojennukset

Lähtökohtaisesti omaisuuden luovutukset on säädetty veronalaisiksi. Tuloverolaki sekä perintö- ja lahjaverolaki mahdollistavat verotuksen huojentamisen sukupolvenvaihdostilanteissa niin luopujan kuin jatkajan osalta. Sukupolvenvaihdoshuojennusten säätämällä pyritään turvaamaan yritystoiminnan jatkuminen ja yrityksessä olevat työpaikat tilanteessa, jossa yritys siirtyy toiminnan jatkajalle. Säännöksillä kevennetään verokustannuksia omistuksen siirtyessä sukupolvelta toiselle. (Juusela & Tuominen 2010, 13–14, 132.)

Sukupolvenvaihdoshuojennukset on mahdollista menettää tahattomasti toimittaessa huolimattomasti tai mikäli ei noudateta säädetyjä määräaikoja (Juusela & Tuominen 2010, 14).

Veroneutraalina yritysjärjestelynä (osakevaihto tai fuusio), jossa yhtiön ei katsota purkautuvan, toteutettavat sukupolvenvaihdokset ovat verovapaita elinkeinotulon verottamisesta säädetyn lain erityissäännösten nojalla. Tämän kaltaiset sukupolvenvaihdokset eivät käsitteellisesti ole sukupolvenvaihdosluovutuksia. Sukupolvenvaihdokseen sovellettua huojennusta ei siten menetetä esimerkiksi sulautumisessa, johon sovelletaan laki elinkeinotulon verottamisesta 52a §:ää. (Juusela & Tuominen 2010, 72; Verohallinto 2011, 8.)

3.3.1 Tuloverolain sukupolvenvaihdoshuojennus

Tuloverolain sukupolvenvaihdoshuojennusta sovelletaan omistuskauppana eli osakekauppana tai osuuksien luovutuksena tapahtuvaan sukupolvenvaihdokseen. Huojennuksia ei siten voida soveltaa substanssikauppan. (Juusela & Tuominen 2010, 71–72.)

Sukupolvenvaihdosluovutuksesta syntynyt luovutusvoitto on yritystoiminnasta luopuvalle kokonaan verovapaata seuraavien edellytysten täytyessä:

- 1) Luovutuksen kohteena on vähintään kymmenen prosenttia osakeyhtiön koko osakekannasta ja yhtiön omistusoikeudesta.
- 2) Luovutuksensaajana on luopujan lapsi, lapsen rintaperillinen tai luopujan sisarukset taikka edellä mainitun saajan puoliso, jos he ovat yhdessä luovutuksensaajina.
- 3) Luopuja on omistanut yrityksen tai siitä luovutettavan osan yli kymmenen vuotta. Omistusaikaa voidaan pidentää yli kymmenen vuotta kestäväksi sellaisen henkilön omistusaikalla, jolta luopuja on saanut luovutettavan osan vastikkeetta. (Tuloverolaki 1535/1992 48.1 §; Juusela & Tuominen 2010, 81.)

Verotuskäytännössä tuloverolain verovapaussäännöstä on tulkittu siten, että edellytysten on täyttyvä jokaisen yksittäisen luovutuksen osalta. Mikäli jokin edellä mainituista edellytyksistä jää täyttymättä, on luovutusvoitto veronalaista tuloa. Verovapaussäännöstä ei sovelleta tilanteeseen, jossa osakeyhtiö lunastaa luopujan osakkeet tai luopuja myy osakkeet sukulaisensa omistamalle yhtiölle. (Verohallinto 2011, 4–5.)

Huojennussäännöksissä ei edellytetä, että yritystoiminnasta luopuva harjoittaisi kyseisen yhtiön toimintaa tai kyseinen yhtiö harjoittaisi elinkeinotoimintaa. Luopuja voi siten luovuttaa omistamansa osakkeet tai osuuden verovapaasti, vaikka hän olisi passiivisesti omistanut kyseisen osuuden. Säännöksissä ei myöskään edellytetä, että luovutuksensaaja jatkaisi toiminnan harjoittamista tai luopuja lopettaisi sanotun toiminnan. (Juusela & Tuominen 2010, 73; Verohallinto 2011, 4.)

Edelletyn omistajan katsotaan alkavan osakeyhtiön perustajaosakkaan osakkeiden merkinnästä, joka tapahtuu osakeyhtiön perustamissopimuksen allekirjoituksella. Ostettujen osakkeiden omistusaika katsotaan alkavan kauppakirjan allekirjoitushetkellä. Jos osakkeita on merkitty aiemman omistusosuuden perusteella, lasketaan uusien osakkeiden omistusaika siitä, kun osakas on hankkinut alkuperäiset osakemerkintään perustuvat osakkeet. (Verohallinto 2011, 5.)

Laissa ei ole mainintaa sukupolvenvaihdosluovutuksesta syntyvästä luovutustappiosta. Tällöin voidaan sukupolvenvaihdoksessa syntynyt todellinen luovutustappio vähentää verotuksessa luovutusvoitoista riippumatta siitä, olisiko vastaava luovutusvoitto ollut veronalainen vai verovapaa. (Verohallinto 2011, 6.)

Huojennusten menettäminen

Luovutusvoiton verovapaus menetetään, jos luovutuksensaaja luovuttaa edelleen samaansa omaisuutta, johon on sovellettu tuloverolain sukupolvenvaihdoshuojennusta ennen kuin viisi vuotta on kulunut hänen saannostaan. Huojennuksen menettäminen ei vaikuta huojennuksensaajan verotukseen, vaan jatkoluovuttajan luovutusvoiton laskemiseen. Jatkoluovutuksen luovutusvoittoa laskettaessa hankintamenosta tai hankintameno-olettamasta vähennetään se veronalaisen luovutusvoiton määrä, jota ei huojennuksen johdosta pidetty huojennuksen saaneen luopujan veronalaisena tulona. Jatkoluovutuksena pidetään myös luovutusta omalle osakeyhtiölle sekä yhtiön purkamista. (Tuloverolaki 1535/1992 48.5 §; Juusela & Tuominen 2010, 91; Verohallinto 2011, 4, 8.)

3.3.2 Perintö- ja lahjaverotuksen sukupolvenvaihdoshuojennus

Lahjana tai lahjanluonteisella kaupalla suoritetusta sukupolvenvaihdoksesta määrättävä lahjavero voidaan huojentaa kokonaan tai osittain seuraavin edellytyksin:

- 1) Lahjana saatu omaisuus on yritys tai vähintään kymmenen prosentin omistusosuus yrityksestä.
- 2) Lahjansaaja jatkaa yritystoimintaa välittömästi saamassaan yrityksessä. Yritystoimintana pidetään elinkeinoverolain mukaan verotettavaa liike- ja ammattitoimintaa. Yritystoiminnan jatkaminen edellyttää henkilökohtaista osallistumista yhtiön liiketoiminnan johtamiseen, kuten työskentelemään yhtiön hallituksen varsinaisena jäsenenä tai toimitusjohtajana.
- 3) Lahjaveron määrä luovutetun yrityksen osalta olisi vähintään 850 euroa.
- 4) Verovelvollinen esittää Verohallinnolle pyynnön veron huojentamisesta ennen verotuksen toimittamista. (Perintö- ja lahjaverolaki 378/1940 55.1 §, 57 §; Juusela & Tuominen 2010, 127; Verohallinto 2011, 11–13.)

Kaikkien edellä mainittujen edellytysten on täyttyvä verohuojennuksen saadakseen. Täyden huojennuksen saaminen edellyttää lisäksi, että jatkaja maksaa yli 50 prosenttia lahjana saadun yrityksen tai sen osan käyvästä arvosta. Yli 50 prosentin vastikkeellisuusehtoa ei ole sovellettu tilanteessa, jossa jatkaja ei ole itse suorittanut vastiketta, vaan osakeyhtiö on lunastanut sukupol-

venvaihdosjärjestelynä omia osakkeitaan maksamalla vastikkeen vapaalla omalla pääomallaan luopujaosakkaalle. (Juusela & Tuominen 2010, 127–128; Verohallinto 2011, 11.)

Huojennettava lahjaveron on käyvästä arvosta lasketun veron ja sukupolvenvaihdosarvosta lasketun veron erotus tai käyvästä arvosta lasketun veron ja 850 euron erotus. Erotuksista pienempi vähennetään käyvän arvon perusteella lasketusta verosta. Lahjasta jää maksettavaksi osakkeiden sukupolvenvaihdosarvosta laskettavaa lahjaveroa vastaava määrä tai aina vähintään 850 euroa. (Verohallinto 2011, 13.)

Maksuajan pidentäminen

Lahjansaajalla on oikeus pyytää Verohallinnolta ennen verotuksen toimittamista lahjaveron maksamiseen korotonta maksuaikaa enintään viiden vuoden ajaksi, kun maksettavaksi määrätty lahjaveron on 1 700 euroa tai enemmän. Lahjaveron maksuaikaa voidaan pidentää korottomasti tilanteissa, joissa määrättävää lahjaveroa ei huojenneta kokonaan. Maksuajan pidentäminen edellyttää samojen edellytysten täyttymistä, joilla perintö- ja lahjaverolain sukupolvenvaihdoshuojennus myönnettäisiin. Lahjaveron, jonka maksuaikaa on pidennetty, maksetaan tasaerin vuosittain vähintään 850 euron suuruisina erinä. Lahjansaajan luovuttaessa edelleen pääosan yrityksestä on kaikki maksamattomat erät maksettava seuraavan maksuerän yhteydessä. (Perintö- ja lahjaverolaki 378/1940 56 §; Juusela & Tuominen 2010, 215; Verohallinto 2011, 16–17.)

Huojennuksen menettäminen

Huojennus menetetään, jos verovelvollinen luovuttaa edelleen pääosan yrityksen osakkeista viiden vuoden kuluessa lahjaverotuksen toimittamisesta. Tällaisessa tilanteessa maksuunpanematta jätetty vero pannaan verovelvollisen maksettavaksi 20 prosentilla korotettuna. Pääosalla tarkoitetaan yli puolta yrityksestä tai sen osasta, josta on myönnetty perintö- ja lahjaverolain mukainen sukupolvenvaihdoshuojennus. Jos osakkeet luovutetaan useassa erässä, huojennus katsotaan menetetyksi, kun erien yhteismäärä ylittää puolet osakkeista. (Perintö- ja lahjaverolaki 378/1940 55.6 §; Juusela & Tuominen 2010, 221; Verohallinto 2011, 16.)

3.4 Tuotto-oikeuden pidättäminen

Osakkeista luopuva voi pidättää osan osakkeisiin kohdistuvista oikeuksista. Tyypillisesti pidätettävä oikeus on osakkeiden tuottoon oikeuttava oikeus. Pidätettyä tuotto-oikeutta ei pidetä vastik-

keena, vaan se huomioidaan käypää arvoa määritettäessä. Jos oikeuden haltija myöhemmin luopuu pidätetystä oikeudesta, katsotaan luopuminen erilliseksi luovutukseksi. (Verohallinto 2011, 8–9.)

Lahjaverotuksessa pidätetty tuotto- tai muu oikeus huomioidaan vain, jos oikeuden pidättämisestä on maininta kauppa- tai muussa luovutuskirjassa (Verohallinto 2011, 9).

3.5 Verokohtelun ennakoiminen

Sukupolvenvaihdokset sisältävät useita verotuksen kannalta tulkinnanvaraisia tilanteita. Ikävien yllätysten välttämiseksi voidaan verokohtelu varmistaa etukäteen. Näin on varsinkin tilanteissa, joissa kysymys on taloudelliselta intressiltään merkittävästä operaatiosta, joka toteutetaan useassa eri vaiheessa. Ennakkoratkaisuna voidaan selvittää esimerkiksi, soveltuuko suunniteltuun sukupolvenvaihdosluovutukseen luovutuksensaajan sukupolvenvaihdoshuojennuksia koskeva säännöstö. (Juusela & Tuominen 2010, 233; Lakari & Engblom 2012, 229–230.)

Järjestelyn luonteesta riippuen voidaan hakea joko kirjallinen tuloverotuksen ennakkoratkaisu, perintö- ja lahjaverolain mukainen ennakkoratkaisu tai keskusverolautakunnan ennakkoratkaisu. Ennakkoratkaisut ovat veroviranomaisia sitovia, ja niiden hakeminen on maksullista (liite 1). Verotus toimitetaan verovelvollisen vaatimuksesta annetun ennakkoratkaisun mukaisesti. Samasta asiasta voidaan hakea uutta ennakkoratkaisua, kun järjestelyn olosuhteet ovat muuttuneet vähäistä suuremmissa määrin. (Laki verotusmenettelystä 1558/1995 85.1 §; Juusela & Tuominen 2010, 233, 237; Lakari & Engblom 2012, 229; Valtiovarainministeriön asetus Verohallinnon suoritteiden maksullisuudesta 1042/2012, 2 §.)

Jos lahjoitus toteutetaan ennen kuin ennakkoratkaisu on annettu, ei ennakkoratkaisu sido viranomaisia (Juusela & Tuominen 2010, 235).

Ennakkoratkaisuhakemus

Ennakkoratkaisuhakemuksessa on hyvä olla tiedot hakijasta, kuten nimi, henkilötunnus ja kotikunta. Ennakkoratkaisuhakemuksessa esitetään yksilöity kysymys, johon ennakkoratkaisua haetaan sekä ilmoitetaan luovutuksen kohteena oleva omaisuus. Hakemuksessa on esitettävä asian ratkaisemiseksi tarvittava selvitys. Perusedellytys oikean ennakkoratkaisun antamiselle on tosi-

asioiden asianmukainen esittäminen. Hakemuksessa on erityisen tärkeää kuvata suunnitellut tosiseikat niin kuin ne tullaan toteuttamaan. (Laki verotusmenettelystä 1558/1995 85.3 §; Juusela & Tuominen 2010, 236–237; Laki Verohallinnosta 503/2010 15 §.)

Ennakkoratkaisuhakemuksessa voi esittää oman näkemyksen siitä, miten asia tulisi hakijan mielestä ratkaista. Oman näkemyksen tueksi on syytä esittää ratkaisua puoltavia relevantteja perusteita, kuten viitata asiaa koskevaan kirjallisuuteen sekä mahdollisiin korkeimman hallinto-oikeuden ja keskusverolautakunnan antamiin päätöksiin. (Juusela & Tuominen 2010, 237.)

3.5.1 Tuloverotuksen ennakkoratkaisu

Tuloverotuksen ennakkotieto on muutettu ennakkoratkaisuksi 1.1.2013 alkaen (Laki verotusmenettelystä 1558/1995 85 §).

Verovelvollinen voi kirjallisesti hakea ennakkoratkaisua tuloverotuksesta Verohallinnolta. Hakemus on tehtävä ennen kuin veroilmoitus on määrätty annettavaksi. Verotus toimitetaan ennakkoratkaisun mukaisesti verovelvollisen vaatimuksesta. Ennakkoratkaisu annetaan määräajaksi, kuitenkin enintään verovuodelle, joka päättyy ennakkoratkaisun antamisesta seuraavan kalenterivuoden aikana. Ennakkoratkaisua ei anneta, jos keskusverolautakunta on ratkaissut asian tai hakemus on vireillä keskusverolautakunnassa. (Laki verotusmenettelystä 1558/1995 85.1–3 §, 85.4 §.)

Ennakkoratkaisuhakemus käsitellään Verohallinnossa, hallinto-oikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa kiireellisenä (Laki verotusmenettelystä 1558/1995 85a.3 §).

Verovelvollinen sekä Veronsaajien oikeudenvallontayksikkö voivat hakea ennakkoratkaisuun muutosta hallinto-oikeudelta. Muutosta haetaan siitä hallinto-oikeudesta, jonka tuomiopiiriin verovelvollisen kotikunta päätöstä tehtäessä kuuluu. Valitusaika muutoksenhauille on 30 päivää päätöksen tiedoksisaannista. Veronsaajien oikeudenvallontayksikön valitusaika alkaa päätöksen tekemisestä. Tilanteessa, jossa Verohallinto on päättänyt olla antamatta ennakkoratkaisua, ei voida hakea muutosta valittamalla. (Laki verotusmenettelystä 1558/1995 85a.1 §, 85a.4 §.)

Hallinto-oikeuden päätökseen voidaan hakea valituslupa korkeimmasta hallinto-oikeudesta. Valitusaika hallinto-oikeuden ennakkoratkaisua koskevasta päätöksestä on 30 päivää tiedoksisaanista. (Laki verotusmenettelystä 1558/1995 85a.2 §.)

3.5.2 Keskusverolautakunnan ennakkoratkaisu

Verovelvollisen kirjallisesta hakemuksesta keskusverolautakunta voi antaa ennakkoratkaisun tuloverosta ja arvonlisäverosta. Tuloveroa ja arvonlisäveroa koskevaa ennakkoratkaisua on noudatettava sitovana verovelvollisen vaatimuksesta toimitettavassa verotuksessa. Ennakkoratkaisua keskusverolautakunnalta voidaan hakea, kun on tärkeää saada asia ratkaistuksi verotuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi tai lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa tapauksissa taikka jos siihen on muu erityisen painava syy. Ennakkoratkaisua ei anneta, jos Verohallinto on jo ratkaissut asian tai hakemus on vireillä Verohallinnossa. (Laki verotusmenettelystä 1558/1995 84 §; Laki Verohallinnosta 503/2010 14.1–3 §.)

Keskusverolautakunnalta haettavaan ennakkoratkaisuun voidaan hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Hakijalla ja Veronsaajien oikeudenvallontayksiköllä on oikeus valittaa ennakkoratkaisusta. Keskusverolautakunnan päätökseen olla antamatta ennakkoratkaisua ei voi hakea muutosta valittamalla. (Laki Verohallinnosta 503/2010 16.1–3 §.)

3.5.3 Perintö- ja lahjaverolain ennakkoratkaisu

Kirjallisesta hakemuksesta Verohallinto voi antaa perintö- ja lahjaveroa koskevan ennakkoratkaisun. Ennakkoratkaisua lahjaverosta voi hakea sekä lahjanantaja että lahjansaaja. Ennakkoratkaisua on verovelvollisen vaatimuksesta noudatettava sitovana. (Perintö- ja lahjaverolaki 378/1940 39a.1–2 §, 39b.1 §.)

Ennakkoratkaisu käsitellään Verohallinnossa, hallinto-oikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa kiireellisenä. Veroviranomaiset pyrkivät käsittelemään asian muutamassa viikossa, mutta käytäntö on osoittanut käsittelyajoissa viivästymistä tilanteissa, joissa päätöksen antaminen edellyttää lisätietojen pyytämistä hakijalta. (Perintö- ja lahjaverolaki 378/1940 39b.2 §; Juusela & Tuominen 2010, 237–238.)

Ennakkoratkaisuun haetaan muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen, jonka tuomiopiirissä lahjanantaja asuu. Ennakkoratkaisuun valitusoikeus on ennakkoratkaisun hakijalla ja veronsaajien oikeudenvallontayksiköllä. Valituskirjelmä toimitetaan valitusajassa hallinto-oikeudelle tai Verohallinnolle. Ennakkoratkaisusta valitus on tehtävä 30 päivän kuluessa ratkaisun tiedoksisaannista. Veronsaajien oikeudenvallontayksikön valitusaika lasketaan päätöksen tekemisestä. Päätökseen olla antamatta ennakkoratkaisua ei voida hakea muutosta valittamalla. (Perintö- ja lahjaverolaki 378/1940 44.1–3 §.)

4 YRITYKSEN ARVON MÄÄRITTÄMINEN VEROTUKSESSA

Perintö- ja lahjaverolaissa on määritelty lahjana saadun omaisuuden arvon määräytyvän lahjoitushetken käyvän arvon mukaan. Osakeyhtiön osakkeen tai osuuden käypänä arvona pidetään sen todennäköistä luovutushintaa, jota käytettäisiin toisistaan riippumattomien osapuolten välisessä luovutuksessa. (Immonen & Lindgren 2009, 138; Verohallinto 2012c, 31–32.)

Ensisijaisesti yrityksen osakkeen käypä arvo määritetään saman osakeyhtiön osakkeista maksettujen kauppahintojen perusteella. Kauppahintojen vertailukelpoisuudelta edellytetään, että vertailtava luovutus on tapahtunut lähellä sukupolvenvaihdosta ja vertailtu luovutus on tapahtunut vapaassa markkinatilanteessa toisistaan riippumattomien tahojen välillä. Vertailtavien kauppahintojen mukaan määriteltävä käypä arvo ei sovellu sellaisenaan käytettäväksi silloin, kun yrityksen arvo perustuu olennaisesti osakkuudesta luopuvan henkilön osaamiseen ja työpanokseen, eikä hän ole sukupolvenvaihdoksen jälkeen jäämässä yrityksen palvelukseen. (Verohallinto 2012c, 31–32.)

4.1 Yrityksen käypä arvo substanssi- ja tuottoarvon perusteella

Jos osakkeen tai osuuden käypää arvoa ei voida perustaa vertailuluovutuksiin, määritetään käypä arvo yleensä yrityksen substanssi- ja tuottoarvon perusteella. Tällöin yrityksen käypä arvo on substanssi- ja tuottoarvon keskiarvo. Käyvän arvon määrittämiseen käytettävästä menetelmästä huolimatta verotuksessa yrityksen minimiarvona pidetään substanssiarvoa. Substanssi- ja tuottoarvon perusteella käyvän arvon määrittäminen on kaavamaista eikä juuri huomioi yrityksen tai sen toimintaympäristön ominaispiirteitä. (Verohallinto 2012c, 32, 36.)

Yrityksen arvoa määritettäessä on huomioitava määritettävän yrityksen toiminta ja tilanne, jossa yrityksen arvoa määritetään. Tapauskohtaisella arvioinnilla yrityksen käypä arvo voi painottua joko substanssi- tai tuottoarvoon. Yrityksen käypä arvo voi painottua tuottoarvoon, kun yrityksen tulos on jatkuvasti suuri eikä tuloja ole jätetty yritykseen. Puolestaan käypä arvo voi painottua substanssiarvoon, kun yrityksen tulos perustuu olennaisesti yrityksen toiminnasta pois jäävän henkilön työpanokseen. (Verohallinto 2012c, 36.)

Jos yrityksen nettovarallisuus on negatiivinen, mutta yrityksellä on tuottoarvoa, huomioidaan velkojen varat ylittävä osuus yrityksen käypää arvoa vähentävänä (Verohallinto 2012c, 37).

4.1.1 Substanssiarvon määrittäminen

Substanssiarvo lasketaan vähentämällä yrityksen varoista velat. Substanssiarvo vastaa osakeyhtiön nettovarallisuutta. Substanssiarvossa ei huomioida liiketoimintaa, yhtiön tulonodotuksia ja kassavirtaa. (Immonen & Lindgren 2009, 139; Verohallinto 2012c, 32.)

Varoina ja velkoina huomioidaan osakeyhtiön kaikkiin tulolähteisiin kuuluvat varat ja velat. Varat ja velat arvostetaan niiden käypään arvoon. Käypä arvo määritetään joko tasearvon tai muun käytettävissä olevan tiedon perusteella. (Verohallinto 2012c, 32–33.)

Substanssiarvona pidetään nollaa, kun yrityksen velat ovat varoja suuremmat. Tällöin velkojen varat ylittävä osuus huomioidaan käypää arvoa pienentävänä tekijänä. (Verohallinto 2012c, 32.)

Kun yrityksen varat ja velat määritetään tasearvon mukaan, käytetään sukupolvenvaihdoshetken nähden viimeksi päättyneen tilikauden tasetta. Tasetta oikaistaan vastaamaan sukupolvenvaihdoshetken varallisuustilannetta, jos tilinpäätöksen ja sukupolvenvaihdoshetken välissä yrityksen omaisuuden määrä on olennaisesti muuttunut. (Verohallinto 2012c, 32.) Varoista vähennetään lisäksi ne arvoltaan olennaiset velvoitteet, jotka ovat syntyneet arvostuksen perusteeksi valitun tilinpäätöksen tilikauden jälkeen. Tällainen on esimerkiksi osingonjakovelka, kun osingonjaosta on päätetty ennen sukupolvenvaihdosta. (Verohallinto 2012c, 35.)

Yksittäisien erien arvostaminen

Lähtökohtaisesti substanssiarvoa määritettäessä tasearvoihin arvostetaan aineettomat oikeudet (immateriaalioikeudet), tutkimus- ja kehittämismenot, liikearvo (goodwill), muut pitkävaikutteiset menot, kuten mainoskampanjat, muut aineelliset hyödykkeet, suoritettut ennakkomaksut, kesken-eräiset hankinnat, vaihto-omaisuus, saamiset, rahat ja pankkisaamiset, vieras pääoma sekä pakolliset varaukset. (Verohallinto 2012c, 33–35.)

Merkittävää tuloa tuottavat oikeudet voidaan arvostaa tuottoarvon perusteella (Verohallinto 2012c, 33).

Maa- ja vesialueiden sekä rakennusten ja rakennelmien arvona pidetään aina vähintään tasearvoa. Maa- ja vesialueet sekä rakennukset ja rakennelmat tulee arvostaa käypään arvoon Verohallinnon ohjeen mukaan ensisijaisesti kauppa-arvomenetelmällä. Jollei kauppa-arvomenetelmää voida käyttää, arvostetaan kiinteistö ja sen rakennukset kaavamaisesti, kuten varojen arvostamista perintö- ja lahjaverotuksessa koskevassa Verohallinnon ohjeessa on tarkemmin määritelty. (ks. Verohallinto 2012c, 12–20; Verohallinto 2012c, 12, 33.)

Lähtökohtaisesti koneet ja kalusto arvostetaan substanssiarvoa määritettäessä niiden tasearvoihin. Tasearvoa korkeampaa käypää arvoa käytetään tapauksessa, jossa yrityksen varallisuus merkittävästi osin muodostuu koneista ja laitteista, joille voidaan määrittää todennäköinen luovutushinta. Tällaisia koneita ja laitteita ovat esimerkiksi ajoneuvot ja työkoneet. (Verohallinto 2012c, 33.)

Julkisesti noteeratut osakkeet ja muut arvopaperit arvostetaan lahjoituspäivän tai lähimmän toteutuneen kaupan noteerauksen mukaiseen arvoon (Verohallinto 2012c, 6). Tytäryhtiöiden ja osakkuusyritysten osakkeiden arvona pidetään aina vähintään niiden tasearvoa tilanteessa, jossa yhtiön toimintaa on tarkoitus jatkaa. Julkisesti noteeraamattoman tytäryhtiön ja merkittävän osakkuusyrityksen osakkeet arvostetaan käypään arvoon yleensä substanssi- ja tuottoarvon perusteella. (Verohallinto 2012c, 33–34.)

Sijoitus tai muu merkittävä osuus voidaan arvostaa tasearvoa korkeampaan käypään arvoon (Verohallinto 2012c, 34). Sijoitusrahasto-osuudet arvostetaan rahastoyhtiön laskemaan rahasto-osuuden arvoon lahjoituspäivälle tai sitä lähimmälle päivälle (Verohallinto 2012c, 6). Osakehuoneiston hallintaan oikeuttavat osakkeet arvostetaan käypään arvoon ensisijaisesti kauppa-arvomenetelmällä. Jollei kauppa-arvomenetelmää voida käyttää, arvostetaan osakkeet kaavamaisesti, kuten varojen arvostamista perintö- ja lahjaverotuksessa koskevassa Verohallinnon ohjeessa on tarkemmin määritelty. (ks. Verohallinto 2012c, 7–10; Verohallinto 2012c, 7, 34.)

Rahoitusomaisuuteen sisältyvät julkisesti noteeratut arvopaperit, sijoitusrahasto-osuudet ja joukkovelkakirjalainat sekä velkasitoumukset arvostetaan käypään arvoon, kuten varojen arvostamista perintö- ja lahjaverotuksessa koskevassa Verohallinnon ohjeessa on tarkemmin määritelty (ks. Verohallinto 2012c, 5–6; Verohallinto 2012c, 5, 34).

Verosaamiset ja -velat

Lähtökohtaisesti kirjanpitolain mukaisia laskennallisia verosaamisia ei lueta varoiksi. Laskennallisia verosaamisia voi aiheutua kirjanpidon ja verotuksen jaksotuseroista sekä eroavuuksista kirjanpitoarvojen ja tuloverotuksessa käytettyjen arvojen välillä. (Verohallinto 2012c, 34.)

Substanssiarvoa määritettäessä kirjanpitolain mukaisia laskennallisia verovelkoja ei pidetä velkoina. Laskennallisia verovelkoja voi aiheutua tilinpäätössiirroista, kuten vapaaehtoisista varauksista ja poistoerosta sekä arvonkorotuksista. Velkana ei pidetä piilevää verovelkaa, joka aiheutuu omaisuuserän tasearvoa korkeamman käyvän arvon käyttämisestä yrityksen substanssiarvon laskemisessa. Tällainen verovelka voidaan vähentää varoista vain, jos verovelvollinen voi todentaa kyseisen erän realisoituvan lähiaikoina. Osakeyhtiössä piilevä verovelka lasketaan seuraavasti: $0,25 \times (\text{käypä arvo} - \text{tasearvo})$. (Verohallinto 2012c, 34.)

4.1.2 Tuottoarvon määrittäminen

Tuottoarvo määritetään yleensä kolmen viimeisimmän tilikauden tuloslaskelmien mukaisista tuloksista. Jos tilikausi on päättymässä lyhyen ajan kuluessa sukupolvenvaihdos hetkestä, voidaan tuottoarvon laskemisessa käyttää päättävän tilikauden laadittua tuloslaskelmaa. Tuottoarvon perusteena oleva tilikauden tulos muutetaan tarvittaessa 12 kuukauden tulosta vastaavaksi. (Verohallinto 2012c, 35.)

Tilikauden tulokset oikaistaan poistamalla niistä satunnaiset erät ja tilinpäätössiirrot. Lisäksi tuloksista vähennetään yrittäjän laskennalliset palkkakustannukset, jos yrittäjän tekemälle työlle ei ole maksettu palkkaa. Laskennallisena palkkana pidetään palkkaa, joka maksettaisiin vastaavan ammattitaidon omaavalle henkilölle kyseisestä työstä. (Verohallinto 2012c, 35.)

Tuloverot huomioidaan laskelmassa verovuoden oikaistun tuloksen mukaisena laskennallisena kustannuksena. Verokustannusta laskettaessa käytetään voimassa olevaa yhteisöverokantaa, 24,5 prosenttia. Yrityksen tuloksen ollessa tappiollinen otetaan tappion vähentämisestä aiheutuva verovaikutus huomioon lisäämällä tappiolliseen tulokseen yhteisöverokannan mukainen vero. (Verohallinto 2012c, 35.)

Tuottoarvolaskelmassa tilikauden tuloksista lasketaan keskiarvo, joka päämitetaan 15 prosentin korkokannalla. Korkokantana voidaan perustellusti käyttää alhaisempaa tai korkeampaa korkoa. Tuottoarvo lasketaan jakamalla keskimääräinen vuositulo pääomituskorkokannalla. (Verohallinto 2012c, 35.)

Tuottoarvona pidetään nollaa, jos yrityksen vuositulosten keskiarvoksi saadaan negatiivinen luku (Verohallinto 2012c, 36).

4.2 Osakkeen käypä arvo

Osakkeen käypä arvo saadaan jakamalla yrityksen käypä arvo yhtiön osakkeiden lukumäärällä. Osakkaiden lukumääränä käytetään sukupolvenvaihdoksen toteutushetkellä yhtiön ulkona olevien osakkeiden määrää. (Verohallinto 2012c, 37.)

Lähtökohtaisesti osakkeen arvon määrittämisessä ei ole merkitystä, kuuluuko osake enemmistö- tai vähemmistöosakkeisiin, osakkeen erilaisuudella, lunastus- tai suostumuslausekkeella tai muulla erityispiirteellä. Tällainen seikka voidaan huomioida vain, jos voidaan perustellusti selvittää sen tosiasiallinen vaikutus osakkeen käyvän arvon muodostumiseen. (Verohallinto 2012c, 37.)

4.3 Tuotto-oikeuden arvon määrittäminen

Osakkeiden käypää arvoa määritettäessä lahjana tai lahjanluonteisena kauppana toteutettavassa sukupolvenvaihdoksessa osakkeiden arvosta vähennetään pidätetyn tuotto-oikeuden arvo. Tuotto-oikeuden vuotuisarvo perustuu edeltävien kolmen tai viiden vuoden toteutuneiden osingonjakojen perusteella. Tarkastelujakson pituuteen vaikuttaa osingonjakokäytännön vakiintuminen. Kun osingonjakokäytäntö on ollut jo pitkään vakiintunutta, voidaan käyttää kolmen vuoden tarkastelujaksoa. Tilanteessa, jossa jaetun osingon määrä on vuosittain merkittävästi vaihdellut, käytetään viiden vuoden tarkastelujaksoa. Tarkastelujaksosta jätetään pois poikkeuksellisen suuret osingot, jotka ovat mahdollistaneet tilikauden voittoon sisältyneet satunnaiset erät. (Verohallinto 2011, 9.)

Tilanteessa, jossa tuotto-oikeuden arvoa ei voida perustaa edellisten vuosien keskimääräiseen osinkotuottoon, pidetään tuotto-oikeuden vuotuisena arvona viittä prosenttia osakkeen käyvästä

arvosta. Tätä laskennallista vuotuista tuottoa voidaan alentaa tai korottaa viime vuosien osingonjaon tai tulevaisuuden osingonjakonäkymien perusteella. (Verohallinto 2011, 9.)

Elinikäisen tuotto-oikeuden arvo lasketaan kertomalla pidätetyn tuotto-oikeuden vuotuinen tuotto perintö- ja lahjaverolaissa määritellyillä tuottokertoimilla (liite 2). Määrävuosiksi pidätetyn tuotto-oikeuden arvo määräytyy keskimääräisen vuotuisen arvon, määrävuotisen edun voimassaoloajan täysien vuosien ja kahdeksan prosentin pääomituskoron mukaan. (Perintö- lahjaverolaki 378/1940 10 §; Verohallinto 2011, 9.)

4.4 Sukupolvenvaihdosarvon ja osakkeen vertailuarvon määrittäminen

Huojennuksen laskemiseksi lahjoitetulle tai lahjanluonteisella kaupalla hankitulle yritykselle tai sen osalle määritetään käyvän arvon lisäksi sukupolvenvaihdosarvo. Lahjanluonteisessa kaupassa otetaan huomioon sukupolvenvaihdosarvoa määritettäessä vain lahjaa vastaava osuus. (Verohallinto 2011, 13–16.)

Osakkeen sukupolvenvaihdosarvo on 40 prosenttia osakkeen vertailuarvosta. Osakkeen sukupolvenvaihdosarvon laskemisessa on käytettävä vertailuarvoa, joka perustuu lahjoitushetken nähdessä viimeisimmän tilinpäätöksen tietoihin. Lähtökohtaisesti osakkeen vertailuarvoa käytetään sellaisenaan, jos yhtiön omaisuudessa ei ole tapahtunut olennaisia muutoksia eikä asiassa ole ryhdytty erityisiin toimiin pelkästään veroedun saamiseksi. (Verohallinto 2011, 14.)

Osakkeen vertailuarvo

Yksityisen osakeyhtiön osakkeen vertailuarvo saadaan jakamalla yhtiön edeltävän vuoden tilinpäätöksen mukainen nettovarallisuus yhtiön osakkeiden lukumäärällä. Osakkeen verovuoden vertailuarvo voi olla enintään 50 prosenttia korkeampi kuin edellisen vuoden vertailuarvo. Nettovarallisuus saadaan vähentämällä osakeyhtiön varoista velat. (Laki varojen arvostamisesta verotuksessa 1142/2005 2.1 §; Verohallinto 2011, 14.)

Vertailuarvoa laskettaessa yrityksen nettovarallisuuteen luetaan yhtiön kaikkien tulolähteiden varat ja velat. Varoina ei pidetä kirjanpitolain mukaisia laskennallisia verosaamisia eikä velkana pidetä kirjanpitolain mukaisia laskennallisia verovelkoja (Laki varojen arvostamisesta verotuksessa 1142/2005 2 §). Lähtökohtaisesti varat ja velat arvostetaan tuloverotuksessa poistamattomiin

arvoihin tai vertailuarvoihin. Nettovarallisuus korjataan vähentämällä tilikaudelta jaettavaksi päätetty osinko sekä huomioidaan mahdolliset muutokset yhtiön varallisuusasemassa. (Verohallinto 2011, 14.)

Osakkeen vertailuarvoa laskettaessa otetaan huomioon verovuoden aikana tapahtunut osakepääoman korottaminen ja alentaminen, yhtiön osakkeiden lunastaminen tai muu hankkiminen ja luovuttaminen sekä osakkeen nimellisarvon tai kirjanpidollisen vasta-arvon muutos, jos uusmerkinnässä osakkeiden merkintäaika on päättynyt tai osakkeet on hankittu tai luovutettu ennen verovuoden loppua taikka jos muu muutos on merkitty kaupparekisteriin ennen verovuoden päättymistä. Tällöin yhtiön nettovarallisuus lasketaan lisäämällä nettovarallisuuteen yhtiöön tullut uusi maksullinen pääoma ja osakkeiden luovutuksessa saatu määrä sekä vähennetään osakepääoman alentamisen ja osakkeiden lunastamisen tai hankkimisen vuoksi yhtiön osakkaille maksettu määrä. (Laki varojen arvostamisesta verotuksessa 1142/2005 5.3 §.)

Yksityisen osakeyhtiön vertailuarvot kuuluvat verotuksen julkisiin tietoihin. Osakkeen vertailuarvot on julkaistu Verohallinnon internet-sivuilla. (Verohallinto 2013b, hakupäivä 14.4.2013.)

5 SUKUPOLVENVAIHDOS CASE-YRITYKSESSÄ

Case-yritys on aloittanut toimintansa rakennusalalla yli kymmenen vuotta sitten. Yritys työllistää keskimäärin kolme henkilöä. Yrittäjä on jäämässä eläkkeelle ja mahdollinen sukupolvenvaihdos tulitisiin toteuttamaan arviolta kolmen vuoden kuluessa.

Yritystoiminnasta luopuva omistaa kolme kuudesta osakkeesta eli 50 prosenttia yrityksen osakekannasta. Yritystoiminnan todennäköinen jatkaja on yrittäjän poika, joka on työskennellyt yrityksessä jo reilut viisi vuotta.

5.1 Käyvän arvon määrittäminen

Case-yrityksessä käypää arvoa ei voida luotettavasti perustaa vertailuluovutuksiin, joten yrityksen käypä arvo on määritettävä substanssi- ja tuottoarvon perusteella (Verohallinto 2012c, 32).

Substanssiarvo lasketaan vähentämällä yrityksen varoista velat. Case-yrityksen varojen ja velkojen arvostamiseen käytetään viimeisimmän valmistuneen tilinpäätöksen tasearvoja. (Verohallinto 2012c, 32). Substanssiarvon laskennassa käytetään kiinteistön korkeampaa käypää arvoa tasearvon sijaan. Case-yrityksen kiinteistön käypää arvoa ei voida määrittää ensisijaisen kauppavomennetelmän mukaan. Tällöin kiinteistön käypä arvo lasketaan kiinteistöveroilmoitukseen perustuvien maapohjan ja rakennuksen tietojen mukaan. Asemakaavalla sijaitsevan maapohjan arvo saadaan kertomalla maapohjan pinta-ala aluehinnalla. Teollisuusrakennuksen käypä arvo määräytyy jälleenhankinta-arvon perusteella, jota voidaan tapauskohtaisesti alentaa tai korottaa enintään 30 prosenttia. (Verohallinto 2012c, 12–13, 20, 33.)

TAULUKKO 3. Substanssiarvon laskeminen

Yhtiön varat yhteensä	198 166,28 euroa
Yhtiön velat yhteensä	- 89 849,89 euroa
Substanssiarvo	108 316,39 euroa

Tuottoarvo lasketaan kolmen viimeisen tilikauden oikaistuista tuloksista lasketun keskimääräisen vuosituloksen perusteella. Tuottoarvo saadaan pääomittamalla keskimääräinen vuositulos 15 prosentin korolla. (Verohallinto 2012c, 35.)

TAULUKKO 4. Tuottoarvon laskeminen

	1. tilikauden tulos	2. tilikauden tulos	3. tilikauden tulos
Oikaistut tulokset	-3 534,85 euroa	23 458,35 euroa	-14 739,33 euroa
Keskimääräinen vuositulos	1 725,06 euroa		
Tuottoarvo	11 500,38 euroa		

Yrityksen käyväksi arvoksi katsotaan substanssi- ja tuottoarvon keskiarvo. Case-yrityksen yrityksen käypänä arvona pidetään substanssiarvoa 108 316,39 euroa yrityksen tuottoarvon ollessa substanssiarvoa pienempi. (Verohallinto 2012c, 36.)

Osakkeiden käypä arvo

Osakkeiden käypä arvo saadaan jakamalla case-yrityksen käypä arvo 108 316,39 euroa osakkeiden määrällä (Verohallinto 2012c, 37). Case-yrityksen ulkona olevia osakkeita on kuusi kappaletta, joista yritystoiminnasta luopuva omistaa kolme kappaletta. Tällöin yhden osakkeen käyväksi arvoksi katsotaan 18 052,73 euroa pyöristettynä sentin tarkkuudella. Yritystoiminnasta luopuva on luopumassa kaikista omistamistaan kolmesta osakkeesta, joiden yhteenlasketuksi käyväksi arvoksi katsotaan 54 158,20 euroa.

5.2 Luovutustapojen veroseuraamukset

5.2.1 Osakekauppa käypään hintaan

Osakekauppana toteutettavassa sukupolvenvaihdoksesta veroseuraamukset kohdistuvat yrityksestä luopuvaan luovutusvoittoverona (Verohallinto 2011, 1). Luovutusvoitto lasketaan vähentä-

mällä myyntihinnasta hankintakulut ja voiton hankkimisesta johtuneet menot. Case-yrityksen tapauksessa yritystoiminnasta luopuva on maksanut kolmesta osakkeestaan 1 261,41 euroa. Luopuja on omistanut osakkeet yli kymmenen vuotta, jolloin luopuja on oikeutettu todellisen hankintamenon ja voiton hankkimisesta johtuneiden menojen sijaan vähentämään vaihtoehtoisesti 40 prosentin hankintameno-olettaman, mikäli se tulee luopujalle edullisemmaksi. (Tuloverolaki 1535/1992 46.1 §; Verohallinto 2011, 1.)

Luovutettavien osakkeiden käyväksi arvoksi on määritetty 54 158,20 euroa luvussa 5.1.

TAULUKKO 5. Luovutusvoiton määrä käyvän arvon kaupassa

Kauppahinta	54 158,20 €	Kauppahinta	54 158,20 €
Hankintameno	1 261,41 €	Hankintameno-olettama 40 %	21 663,28 €
Luovutusvoitto	52 896,79 €	Luovutusvoitto	32 494,92 €

Case-yrityksen tapauksessa, jossa osakkeiden kauppahinta on 54 158,20 euroa, hankintameno-olettama tulee luopujalle edullisemmaksi luovutusvoiton jäädessä pienemmäksi. Tällöin normaalissa kaupassa luopuja maksaisi luovutusvoitosta 32 494,92 euroa luovutusvoittoveroa pääomatuloveroprosentin mukaan 30 prosenttia, eli 9 748,48 euroa (Verohallinto 2012a, hakupäivä 4.3.2013).

Case-yrityksen tapauksessa luovutusvoitto on täysin verovapaa sovellettaessa tuloverolain sukupolvenvaihdoshuojennusta. Sukupolvenvaihdoshuojennuksen verovapauden edellytykset täyttyvät case-yrityksessä, koska luovutuksen kohteena on yli kymmenen prosenttia osakeyhtiön koko osakekannasta ja luovutuksensaajana on luopujan lapsi sekä luopuja on omistanut osakkeet yli kymmenen vuotta. (Tuloverolaki 1535/1992 48.1 §).

Jatkajan tulee maksaa osakekaupassa kauppahinnasta varainsiirtoveroa 1,6 prosenttia (Varainsiirtoverolaki 931/1996 20.1 §). Jos sukupolvenvaihdos toteutetaan 54 158,20 euron kauppahinnalla, jatkajan tulee maksaa varainsiirtoveroa 866,53 euroa. Jatkajalla osakkeiden hankinta käyväällä hinnalla tulee kustantamaan yhteensä 55 024,73 euroa.

5.2.2 Substanssikauppa

Jatkajan on mahdollista ostaa perustettavaan uuteen yritykseen substanssikauppana case-yritykseen kuuluvia omaisuuseriä, kuten koneet ja laitteet. (Lakari & Engblom 2012, 41). Tällöin ei kuitenkaan ole mahdollista hyödyntää verotuksen sukupolvenvaihdoshuojennuksia (Juusela & Tuominen 2010, 71–72). Osakekauppaan nähden jatkaja hyötyisi tällöin mahdollisuudesta tehdä poistoja kirjanpidossa ja verotuksessa ostamistaan koneista ja laitteista.

Varainsiirtoveroseuraamuksia jatkajalle ei synny, jollei kauppaan kuulu kiinteistöä tai arvopapereita. Kauppaan kuuluvasta kiinteistöstä maksetaan varainsiirtoveroa 4 prosenttia ja arvopaperista 1,6 prosenttia. (Verohallinto 2011, 25.)

Substanssikaupan tuloksesta verotetaan case-yritystä 24,5 prosentin verokannan mukaan (Juusela & Tuominen 2010, 36; Verohallinto 2012d, hakupäivä 16.4.2013). Substanssikaupan jälkeen case-yrityksen omistajat voisivat nostaa varat osakeyhtiöstä ja purkaa yhtiön (Lakari & Engblom 2012, 41–42).

5.2.3 Lahjanluonteinen osakekauppa

Lahjanluonteisessa kaupassa luovutusvoiton hankintamenoksi katsotaan vastikkeelliseen osaan kohdistuva osuus omaisuuden hankintamenosta ja voiton hankkimisesta johtuneista menoista (Tuloverolaki 1535/1992 47.5 §). Case-yrityksestä luopuva on omistanut osakkeet yli kymmenen vuotta, jolloin luopuja on oikeutettu vähentämään kohdistetun hankintamenon ja voiton hankkimisesta johtuneiden menojen sijaan vaihtoehtoisesti 40 prosentin hankintameno-olettaman, mikäli se tulee luopujalle edullisemmaksi (Verohallinto 2011, 2).

TAULUKKO 6. Lahjanluonteisen kaupan luovutusvoitto

	<i>Kauppahinta</i>	<i>Hankintameno</i>	<i>Luovutusvoitto</i>	<i>Hankintameno- olettama 40 %</i>	<i>Luovutusvoitto</i>
75 %	40 618,65 €	946,06 €	39 672,59 €	16 247,46 €	24 371,19 €
70 %	37 910,74 €	882,99 €	37 027,75 €	15 164,29 €	22 746,44 €

65 %	35 202,83 €	819,92 €	34 382,91 €	14 081,13 €	21 121,70 €
60 %	32 494,92 €	756,85 €	31 738,07 €	12 997,97 €	19 496,95 €
55 %	29 787,01 €	693,78 €	29 093,23 €	11 914,80 €	17 872,20 €

Taulukossa 6 on laskettu eri kauppahinnoin kohdistuvan hankintamenon osuus sekä luovutusvoiton määrä. Case-yrityksen tapauksessa hankintameno-olettaman käyttäminen tulee luopujalle edullisemmaksi normaalissa kauppatilanteessa. Toteutettaessa sukupolvenvaihdos lahjanluonteisella kaupalla tai käyvän hinnan osakekaupalla sovelletaan case-yrityksessä luopujan verotukseen tuloverolain sukupolvenvaihdoshuojennusta. Luovutusvoitto on luopujalle täysin verovapaa sukupolvenvaihdoshuojennuksen edellytysten täytyessä.

Lahjanluonteisessa kaupassa vastikkeettoman lahjan osuus saadaan laskemalla luovutettavien osakkeiden käyvän arvon ja kauppahinnan erotus (Verohallinto 2011, 8). Case-yrityksessä luovutettavien osakkeiden käyväksi arvoksi on määritelty 54 158,20 euroa luvussa 5.1.

Lahjavero lasketaan yrityksen jatkajan veroluokan ja lahjan verotettavan määrän mukaan. Case-yrityksen jatkaja kuuluu ensimmäiseen veroluokkaan, jolloin jatkajan verotuksessa käytetään ensimmäisen veroluokan lahjaveroasteikkoa (taulukko 1). (Verohallinto 2011, 10.)

TAULUKKO 7. Lahjaveron määrä ilman huojennusta lahjanluonteisessa kaupassa

<i>Osuus käyvästä arvosta</i>	<i>75 %</i>	<i>65 %</i>	<i>55 %</i>
Kauppahinta	40 618,65 €	35 202,83 €	29 787,01 €
Lahjan osuus	13 539,55 €	18 955,37 €	24 371,19 €
Vero alarajan kohdalla	100,00 €	1 010,00 €	1 010,00 €
Alarajan ylittävä osuus lahjasta	9 539,55 €	1 955,37 €	7 371,19 €
Veroprosentti ylimenevästä osasta	7 %	10 %	10 %
Veron määrä ylimenevästä osasta	667,77 €	195,54 €	737,12 €
Lahjavero yhteensä	767,77 €	1 205,54 €	1 747,12 €

Case-yrityksen tapauksessa lahjaveron määrä on täysin verovapaa verovelvollisen pyytäessä Verohallinnolta veron huojentamista ennen verotuksen toimittamista. Perintö- ja lahjaverolain sukupolven-

vaihdoshuojennuksen verovapauden edellytykset täyttyvät case-yrityksessä kauppahinnan ollessa yli 50 prosenttia osakkeiden käyvästä arvosta ja luovutuksen kohteen ollessa yli kymmenen prosentin omistusosuus case-yrityksestä. (Perintö- ja lahjaverolaki 378/1940 55.1 §, 55.5 §, 57 §.) Huojennuksen saaminen edellyttää lahjansaajan jatkavan yritystoimintaa välittömästi yrityksessä ja osallistumista yhtiön liiketoiminnan johtamiseen, kuten työskentelemään yhtiön hallituksen varsinaisena jäsenenä tai toimitusjohtajana. (Perintö- ja lahjaverolaki 378/1940 55.1 §; Verohallinto 2011, 13.)

TAULUKKO 8. Jatkajan varainsiirtovero ja yhteiskustannukset lahjanluonteisessa kaupassa, jossa lahjaveron on huojennettu kokonaan

<i>Osuus käyvästä arvosta</i>	<i>75 %</i>	<i>65 %</i>	<i>55 %</i>
Kauppahinta	40 618,65 €	35 202,83 €	29 787,01 €
Varainsiirtovero 1,6 %	649,90 €	563,25 €	476,59 €
Kokonaiskustannus	41 268,54 €	35 766,07 €	30 263,60 €

Jatkajan tulee maksaa lahjanluonteisessa kaupassa maksetusta kauppahinnasta varainsiirtoveroa 1,6 prosenttia (Varainsiirtoverolaki 931/1996 20.1 §; Verohallinto 2011, 17). Taulukossa 8 on esitetty jatkajan maksettava varainsiirtovero ja kaupan kokonaiskustannukset eri kauppahinnoin case-yrityksen tapauksessa.

5.2.4 Lahja ja ennakkoperintö

Yritystoiminnasta luopuvan luovuttaessa osakkeensa täysin vastikkeetta katsotaan luovutus lahjaksi, joka verotetaan lahjaverona lahjansaajalla (Verohallinto 2011, 19). Case-yrityksen tapauksessa lahjansaajana on luopujan poika, joten lahjaveron laskennassa käytetään ensimmäisen veroluokan lahjaverosteikkoa (Perintö- ja lahjaverolaki 378/1940 11.1 §, 19a.1 §). Lahjan eli luovutettavien osakkeiden käyväksi arvoksi on määritelty 54 158,20 euroa luvussa 5.1.

TAULUKKO 9. Lahjaveron määrä ilman huojennusta

Lahjan käypä arvo	54 158,20 €
Vero alarajankohdalla	4 310,00 €
Alarajan ylittävä osuus verosta	4 158,20 €
Veroprosentti ylimenevästä osasta	13 %
Veron määrä ylimenevästä osasta	540,57 €
Lahjaveron määrä	4 850,57 €

Case-yrityksen tapauksessa voidaan lahjansaajan pyynnöstä soveltaa osittaista perintö- ja lahjaverotuksen sukupolvenvaihdoshuojennusta. Edellytykset huojennukselle täyttyvät case-yrityksessä, koska lahja oikeuttaa vähintään kymmenen prosentin omistusosuuteen yrityksestä ja kannettavan lahjaveron määrä olisi vähintään 850 euroa. Huojennuksen saamiseksi jatkajan tulee jatkaa yritystoimintaa välittömästi case-yrityksessä ja osallistua yhtiön liiketoiminnan johtamiseen, kuten työskentelemään yhtiön hallituksen varsinaisena jäsenenä tai toimitusjohtajana. (Perintö- ja lahjaverolaki 378/1940 55.1 §, 57 §; Juusela & Tuominen 2010, 127; Verohallinto 2011, 11–13.)

Osittaisen sukupolvenvaihdoshuojennuksen laskentaperusteena käytetään case-yrityksen sukupolvenvaihdosarvoa (Verohallinto 2011, 13). Osakkeiden sukupolvenvaihdosarvo on 40 prosenttia osakkeiden vertailuarvosta 25 878,45 eurosta, eli 10 351,38 euroa (Verohallinto 2011, 14). Case-yrityksen osakkeiden vertailuarvona on käytetty verotuksen julkisiin tietoihin kuuluvaa verovuoden 2012 osakkeen vertailuarvoa, joka on kerrottu luovutettavien osakkeiden määrällä.

TAULUKKO 10. Sukupolvenvaihdosarvosta laskettu lahjaveron määrä

Sukupolvenvaihdosarvo	10 351,38 €
Vero alarajankohdalla	100,00 €
Alarajan ylittävä osuus verosta	6 351,38 €
Veroprosentti ylimenevästä osasta	7 %
Veron määrä ylimenevästä osasta	444,60 €
Lahjaveron määrä	544,60 €

Huojennettavan lahjaveron määrä on käyvän arvon perusteella lasketun veron ja sukupolvenvaihdosarvon perusteella lasketun veron erotus (taulukossa 11 vaihtoehto A) tai käyvän arvon perusteella lasketun veron ja 850 euron erotus (taulukossa 11 vaihtoehto B). Lahjaveroa jää maksettavaksi osakkeiden sukupolvenvaihdosarvosta laskettavaa lahjaveroa vastaava määrä, kuitenkin aina vähintään 850 euroa. (Verohallinto 2011, 13.)

TAULUKKO 11. Lahjaverosta huojennettava määrä

	Vaihtoehto A		Vaihtoehto B	
Lahjavero käyvästä arvosta	4 850,57 €	Lahjavero käyvästä arvosta	4 850,57 €	
Lahjavero spv-arvosta	544,60 €	Vähintään 850 euroa	850,00 €	
Huojennuksen määrä	4 305,97 €	Huojennuksen määrä	4 000,57 €	

Lasketuista huojennuksen määristä pienempi vähennetään aiemmin lasketusta lahjaverosta seuraavasti $4\,850,57\text{ €} - 4\,000,57\text{ €} = 850,00\text{ €}$ (Verohallinto 2011, 13). Case-yrityksen tapauksessa jatkajalle lahjaveroa jää huojennuksen jälkeen kannettavaksi 850,00 euroa.

Case-yrityksen tapauksessa jatkaja ei voi hyödyntää perintö- ja lahjaverolain mahdollistamaa maksuajan pidennystä, koska maksettava lahjaveron määrä on vähemmän kuin 1 700 euroa (Perintö- ja lahjaverolaki 378/1940 56.1 §).

5.2.5 Tuotto-oikeuden pidättäminen

Pidätetyn tuotto-oikeuden arvo vähennetään lahjan käyvästä arvosta. Case-yrityksessä tuotto-oikeuden arvoa ei voida perustaa edellisten vuosien keskimääräiseen osinkotuottoon. Tällöin tuotto-oikeuden vuotuisena arvona pidetään viittä prosenttia osakkeen aiemmin luvussa 5.1 määritellystä käyvästä arvosta, 18 052,73 eurosta. Tuotto-oikeuden vuotuiseksi arvoksi saadaan 902,64 euroa. (Verohallinto 2011, 9.)

Jos case-yrityksestä luopuva pidättäisi elinikäisen tuotto-oikeuden yhteen osakkeeseen, laskettaisiin tuotto-oikeuden arvo kertomalla tuotto-oikeuden vuotuinen arvo tuottokertoimella (Verohallinto 2011, 9). Jos oletettaisiin luopujan olevan osakkeista luovuttaessa 64 – 68 vuotias, jolloin

tuotto-oikeus kertoimena pidetään kahdeksaa (liite 2), tuotto-oikeuden arvoksi katsottaisiin 7 221,12 euroa.

TAULUKKO 12. Elinikäisen tuotto-oikeuden pidättämisen vaikutus verotettavan lahjan arvoon

Lahja		Lahjanluonteinen kauppa 75 %	
Kauppahinta	0,00 €	Kauppahinta	40 618,65 €
Lahjan käypä arvo	54 158,20 €	Lahjan käypä arvo	13 539,55 €
Tuotto-oikeuden arvo	7 221,12 €	Tuotto-oikeuden arvo	7 221,12 €
Verotettavan lahjan arvo	46 937,10 €	Verotettavan lahjan arvo	6 318,43 €

Jos case-yrityksestä luopuva pidättäisi määräaikaisen tuotto-oikeuden yhteen osakkeeseen, tuotto-oikeuden arvo saataisiin kertomalla tuotto-oikeuden vuotuinen arvo määrävuosilla ja pääomittamalla kahdeksan prosentin pääomituskorolla taikka kertomalla tuotto-oikeuden vuotuinen arvo suoraan määrävuotisessa pidätyksessä käytettävällä tuottokertoimella (Verohallinto 2011, 9). Jos oletettaisiin luopujan pidättävän tuotto-oikeuden yhteen osakkeeseen viideksi vuodeksi, jolloin määrävuotisen tuotto-oikeuden kerroin on 3,99 (liite 3), tuotto-oikeuden arvoksi katsottaisiin 3 601,53 euroa.

TAULUKKO 13. Määrävuotisen tuotto-oikeuden pidättämisen vaikutus verotettavan lahjan arvoon

Lahja		Lahjanluonteinen kauppa 75 %	
Kauppahinta	0,00 €	Kauppahinta	40 618,65 €
Lahjan käypä arvo	54 158,20 €	Lahjan käypä arvo	13 539,55 €
Tuotto-oikeuden arvo	3 601,53 €	Tuotto-oikeuden arvo	3 601,53 €
Verotettavan lahjan arvo	50 556,67 €	Verotettavan lahjan arvo	9 938,02 €

Case-yrityksen soveltaessa perintö- ja lahjaverolain sukupolvenvaihdoshuojennusta ei elinikäisen tai määrävuotisen tuotto-oikeuden pidättäminen vähennä kannettavan lahjaveron määrää. Case-yrityksessä huojennusta sovellettaessa lahjasta kannetaan osittaisen huojennuksen johdosta vähimmäismäärä 850 euroa, ja lahjaluonteisessa kaupassa lahjaveron on jo täysin huojennettu.

5.3 Yhteenveto

Case-yrityksen tapauksessa veroseuraamukset ovat vähäiset sukupolvenvaihdon toteutustavasta riippumatta. Kaikissa vertailuun valituilla luovutustavoilla voidaan hyödyntää sukupolvenvaihdoshuojennuksia, joilla on huomattava vaikutus kannettavan veron määrään pois lukien substanssikauppa, jossa veroseuraamukset kohdistuvat yhtiöön itseensä. Sukupolvenvaihdoshuojennuksien vuoksi veroseuraamukset koostuvat enimmäkseen varainsiirtoverosta, johon ei ole sovellettavissa huojennuksia.

TAULUKKO 14. Yhteenveto veroseuraamuksista ja rahoitustarpeesta

Luovutustavat / Kauppahinta	Jatkajan verot		Luopujan verot	Verot yhteensä	Rahoitustarve yhteensä
	Lahjavero	Varainsiirto- vero	Luovutusvoitto- vero		
54 158,20 euroa (100 %)	0,00 €	866,53 €	0,00 €	866,53 €	55 024,73 €
40 618,65 euroa (75 %)	0,00 €	649,90 €	0,00 €	649,90 €	41 268,54 €
35 202,83 euroa (65 %)	0,00 €	563,25 €	0,00 €	563,25 €	35 766,07 €
29 787,01 euroa (55 %)	0,00 €	476,59 €	0,00 €	476,59 €	30 263,60 €
Lahja	850,00 €	0,00 €	0,00 €	850,00 €	850,00 €

Taulukossa 14 on vertailtu kokonaisveroseuraamuksia käyvän hinnan osakekaupan, lahjanluonteisen osakekaupan ja puhtaasti vastikkeettoman lahjan välillä. Oikealla hinnoittelulla ja käyttämällä sukupolvenvaihdoshuojennuksia edellytysten täytyessä saadaan minimoitua veroseuraamuksia molempien osapuolten kannalta.

Case-yrityksessä luopujan ja jatkajan kannalta paras tapa toteuttaa sukupolvenvaihdos on osakekauppa, jossa vastike on enemmän kuin puolet osakkeiden käyvästä arvosta.

6 POHDINTA

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää sukupolvenvaihdoksen toteuttamismahdollisuudet yksityisessä osakeyhtiössä sekä niiden veroseuraamukset luopujan ja jatkajan näkökulmasta. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää luopujan ja jatkajan kannalta paras tapa toteuttaa sukupolvenvaihdos case-yrityksessä. Työn alussa esitettiin tutkimusongelmiin vastattiin työssä.

Opinnäytetyön lopputuloksena voidaan todeta, että sukupolvenvaihdos osakekauppana, jossa vastike on enemmän kuin puolet osakkeiden käyvästä arvosta, on paras tapa toteuttaa sukupolvenvaihdos case-yrityksessä. Tällöin luopuja saa osakkeistaan vähintään kohtuullisen korvauksen. Osakekauppana toteutettavaan sukupolvenvaihdokseen soveltuvat verotuksessa sukupolvenvaihdoshuojennukset, jolloin luopujalle ei synny veroseuraamuksia ja jatkaja maksaa veroja vain kauppahinnasta varainsiirtoverona.

Sukupolvenvaihdoshuojennusten säätämällä on pyritty turvaamaan yritystoiminnan jatkuminen ja yrityksessä olevat työpaikat keventämällä veroseuraamuksia. Huojennuksia käyttämällä voidaan merkittävästi keventää sukupolvenvaihdoksesta syntyviä veroseuraamuksia. Edellytykset verohuojennusten käyttämälle ovat kuitenkin tiukat ja vaativat jatkajaa sitoutumaan yritykseen vähintään viideksi vuodeksi. Säädösten taustalla oleva ajatus on hyvä, mutta on eri asia, koe-taanko säädökset riittävän kannustavina.

Sukupolvenvaihdos ja sen verotus osakeyhtiössä on aiheena laaja, joten aihe rajattiin käsittelemään sukupolvenvaihdosta perheen sisällä luopujan elinaikana. Opinnäytetyön ulkopuolelle rajattiin sukupolvenvaihdokseen valmistavat yritysjärjestelyt, koska aikaa sukupolvenvaihdoksen toteutukseen on rajallisesti sekä sukupolvenvaihdos haluttiin pitää mahdollisimman yksinkertaisena. Olisi ollut mielenkiintoista selvittää, olisiko eri yritysjärjestelyillä ollut vaikutusta toteutustapojen valintaan ja verotukseen.

Opinnäytetyön teoriaosuus perustuu pääasiassa alan kirjallisuuteen, ajantasaiseen lainsäädäntöön ja Verohallinnon ohjeisiin. Opinnäytetyössä pyrin käyttämään mahdollisimman tuoreita ja ajantasaisia lähteitä, koska lainsäädäntö muuttuu jatkuvasti. Kirjalähteet sisälsivät usein vanhentunutta tietoa, jonka ajantasaisuus oli tarkistettava ajantasaisesta lainsäädännöstä. Lainsäädäntö

säätää suurelta osin sukupolvenvaihdosta. Sukupolvenvaihdos case-yrityksessä toteutetaan kolmen vuoden kuluessa. Jää nähtäväksi, miten lainsäädäntö muuttuu ajansaatossa ja vaikuttaa case-yrityksen toteutettavaan sukupolvenvaihdokseen.

Sukupolvenvaihdoksen toteuttamiseen ei ole yhtä oikeaa ratkaisua, vaan se on aina selvitettävä tapauskohtaisesti. Sukupolvenvaihdos on pitkä ja huolellista suunnitelmallisuutta vaativa prosessi. Mielenkiintoista olisi tutkia, miten toteutuneet sukupolvenvaihdokset ovat vaikuttaneet yritykseen, sen toimintaan ja talouteen.

LÄHTEET

Elinkeinoelämän keskusliitto EK & Perheyritysten liitto. 2012. Perheyritysparometri 2012. Haku-päivä 25.3.2013, http://www.ek.fi/ek/fi/tutkimukset_julkaisut/2012/12_joulu/Perheyritysparometri-2012.pdf.

Immonen, R & Lindgren, J. 2009. Onnistunut sukupolvenvaihdos. 3. uudistettu painos. Helsinki: Talentum Media Oy.

Juusela, J & Tuominen, S. 2010. Sukupolvenvaihdoksen verotus. Helsinki: WSOYpro.

Kess, M. 2011. Onnistunut sukupolvenvaihdos. Helsinki: Edita.

Lakari, T & Engblom, A. 2012. Käytännön sukupolvenvaihdos. 2. uudistettu painos. Helsinki: KHT-Media Oy.

Laki varojen arvostamisesta verotuksessa 22.12.2005/1142.

Laki Verohallinnosta 11.6.2010/503.

Laki verotusmenettelystä 18.12.1995/1558.

Osakeyhtiölaki 21.7.2006/624.

Perintö- ja lahjaverolaki 12.7.1940/378.

Perintökaari 5.2.1965/40.

Tuloverolaki 30.12.1992/1535.

Valtiovarainministeriön asetus Verohallinnon suoritteiden maksullisuudesta 20.12.2012/1042.

Varainsiirtoverolaki 29.11.1996/931.

Verohallinto. 2010a. Lahjan saaminen ja antaminen. Hakupäivä 5.3.2013,
http://www.vero.fi/fi-FI/Henkiloasiakkaat/Lahjan_saaminen_ja_antaminen.

Verohallinto. 2010b. Omaisuuden luovutusvoiton verotus. Hakupäivä 8.3.2013,
<http://www.vero.fi/fi-FI/content/12315/0>.

Verohallinto. 2011. Yrityksen sukupolvenvaihdos verotuksessa. Hakupäivä 4.3.2013,
http://www.vero.fi/download/Yrityksen_sukupolvenvaihdos_verotuksessa/751bed96-57d4-4bb5-9140-06b06ee9844b/6801.

Verohallinto. 2012a. Pääomatulot. Hakupäivä 4.3.2013,
<http://www.vero.fi/fi-FI/content/12005/0>.

Verohallinto. 2012b. Lahjaveroilmoituksen antaminen. Hakupäivä 11.3.2013,
<http://www.vero.fi/fi-FI/content/9188/0>.

Verohallinto. 2012c. Varojen arvostamista perintö- ja lahjaverotuksessa koskevan Verohallinnon ohjeen päivittäminen. Hakupäivä 15.3.2013,
<http://www.vero.fi/download/noname/%7B59C717BE-FBAA-4D4F-B047-BDD256FC3DB1%7D/8033>.

Verohallinto. 2012d. Tuloverotus – osakeyhtiö ja osuuskunta. Hakupäivä 16.4.2013,
http://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Osakeyhtio_ja_osuuskunta/Tuloverotus.

Verohallinto. 2012e. Määrävuotisessa tuotto-oikeuden pidätyksessä käytettävä kerroin. Hakupäivä 16.4.2013, <http://www.vero.fi/download/noname/%7BD1481741-2D07-4580-A001-3D0E3EDFE0E4%7D/7293>.

Verohallinto. 2013a. Sanasto. Hakupäivä 10.4.2013,
https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Sanasto/.

Verohallinto. 2013b. Verotuksen julkiset tiedot. Hakupäivä 14.4.2013, <http://www.vero.fi/fi-FI/content/14762/0>.

LIITTEET

LIITE 1. Ennakkoratkaisuiden maksutaulukko

LIITE 2. Elinikäisen tuotto-oikeudenpidättämisen tuottokertoimet

LIITE 3. Määrävuotisen tuotto-oikeuden kertoimet

LIITE 1. Ennakkoratkaisuiden maksutaulukko (Valtiovarainministeriön asetus Verohallinnon suoritteiden maksullisuudesta 1042/2012, liite.)

MAKSUTAULUKKO

Verohallinnon maksullisista suoritteista vuosille 2013—2015

I Päätösmaksu ja käsittelymaksu

1) Keskusverolautakunta

Päätösmaksu, silloin kun päätös sisältää Keskusverolautakunnan ennakkoratkaisun ja hakijana on:

<i>Suorite</i>	<i>Hinta</i>
— luonnollinen henkilö, kuolinpesä, yhteisetus tai verotusyhtymä ja ennakkoratkaisu koskee muuta kuin jäljempänä tarkoitettua verotusta	810 euroa
— luonnollinen henkilö, kuolinpesä, yhteisetus tai elinkeinoyhtymä ja ennakkoratkaisu koskee maatilatalouden tuloverotusta tai elinkeinotulon verotusta tai niihin liittyvää arvonlisäverotusta tai kun hakijana on muu verovelvollinen	2 080 euroa
Päätösmaksu, silloin kun päätöksen antaminen asiassa edellyttää erityisen laajaa selvitystyötä. Erityisen laajaa selvitystyötä edellyttävänä pidetään ennakkoratkaisua, jonka valmistelu vaatii yli 30 tuntia asiantuntijatyötä.	3 470 euroa
Käsittelymaksu asiassa, jossa keskusverolautakunta päättää olla antamatta ennakkoratkaisua, jättää hakemuksen tutkimatta tai asian sillensä	100 euroa

2) Muu Verohallinnon antama päätös, joka sisältää ennakkoratkaisun

Päätösmaksu, silloin kun päätös sisältää tuloverotusta koskevan ennakkoratkaisun ja hakijana on:

<i>Suorite</i>	<i>Hinta</i>
— luonnollinen henkilö, kuolinpesä, yhteisetus tai verotusyhtymä ja ennakkoratkaisu koskee muuta kuin jäljempänä tarkoitettua verotusta	350 euroa
— luonnollinen henkilö, kuolinpesä, yhteisetus tai elinkeinoyhtymä ja ennakkoratkaisu koskee maatilatalouden tuloverotusta tai elinkeinotulon tai kun hakijana on muu verovelvollinen	1 040 euroa

Päätösmaksu, silloin kun päätöksen antaminen asiassa edellyttää erityisen laajaa selvitystyötä. Erityisen laaja selvitystyötä edellyttävänä pidetään ennakkoratkaisua, jonka valmistelu vaatii yli 30 tuntia asiantuntijatyötä.	2 080 euroa
---	-------------

Päätösmaksu silloin, kun päätös sisältää ennakkoratkaisun ja

<i>Suorite</i>	<i>Hinta</i>
— ennakkoratkaisu koskee arvonlisäverotusta	210 euroa
— ennakkoratkaisu koskee perintö- tai lahjaverotusta, kiinteistöverotusta, varain- siirtoverotusta tai arpajaisverotusta	350 euroa
— ennakkoratkaisu koskee ennakoperintää tai työnantajan sosiaaliturvamaksua	120 euroa
— ennakkoratkaisu koskee rajoitetusti verovelvollisen lähdeveroa tai korkotulon lähdeveroa	210 euroa
— ennakkoratkaisu koskee muuta veroasiaa	350 euroa
Käsittelymaksu asiassa, jossa Verohallinto päättää olla antamatta ennakkoratkai- sua, jättää hakemuksen tutkimatta tai asian sillensä.	100 euroa

LIITE 2. Elinikäisen tuotto-oikeudenpidättämisen tuottokertoimet (Perintö- lahjaverolaki 378/1940
10.2 §.)

<i>Verovelvollisen ikä</i>	<i>Kerroin</i>
alle 44 vuotta	12
44 – 52 vuotta	11
53 – 58 vuotta	10
59 – 63 vuotta	9
64 – 68 vuotta	8
69 – 72 vuotta	7
73 – 76 vuotta	6
77 – 81 vuotta	5
82 – 86 vuotta	4
87 – 91 vuotta	3
92 tai enemmän	2

LIITE 3. Määrävuotisen tuotto-oikeuden kertoimet (Verohallinto 2012e, hakupäivä 16.4.2013.)

Määrävuotisessa tuotto-oikeuden pidätyksessä käytettävä kerroin:

Vuosien luku	Pääoma-arvo	Vuosien luku	Pääoma-arvo	Vuosien luku	Pääoma-arvo	Vuosien luku	Pääoma-arvo
1	0,93	26	10,81	51	12,25	76	12,46
2	1,78	27	10,94	52	12,27	77	12,47
3	2,58	28	11,05	53	12,29	78	12,47
4	3,31	29	11,16	54	12,30	79	12,47
5	3,99	30	11,26	55	12,32	80	12,47
6	4,62	31	11,35	56	12,33	81	12,48
7	5,21	32	11,44	57	12,34	82	12,48
8	5,75	33	11,51	58	12,36	83	12,48
9	6,25	34	11,59	59	12,37	84	12,48
10	6,71	35	11,65	60	12,38	85	12,48
11	7,14	36	11,72	61	12,39	86	12,48
12	7,54	37	11,78	62	12,39	87	12,48
13	7,90	38	11,83	63	12,40	88	12,49
14	8,24	39	11,88	64	12,41	89	12,49
15	8,56	40	11,92	65	12,42	90	12,49
16	8,85	41	11,97	66	12,42	91	12,49
17	9,12	42	12,01	67	12,43	92	12,49
18	9,37	43	12,04	68	12,43	93	12,49
19	9,60	44	12,08	69	12,44	94	12,49
20	9,82	45	12,11	70	12,44	95	12,49
21	10,02	46	12,14	71	12,45	96	12,49
22	10,20	47	12,16	72	12,45	97	12,49
23	10,37	48	12,19	73	12,45	98	12,49
24	10,53	49	12,21	74	12,46	99	12,49
25	10,67	50	12,23	75	12,46	100	12,49